

VI

TÁJSZÓTÁR

RÖVIDÍTÉSEK

Hsz.: Háromszék
Usz.: Udvarhelyszék
Cs.: Csík
Kfsz.: Keresztúrfiszek
Homr.: Homoród vidéke
Hétf.: Hétfalu
Erdv.: Erdővidéke
Msz.: Marosszék
Arsz.: Aranyosszék
Tájsz.: Tájszótár (Budán 1838.)
M.ny.Szót.: Magyar nyelv Szótára (Pesten 1862.)
Vö.: Vessd össze
L.: Lásd
V.: vagy
Vmit, vkit: valamit, valakit
Km.: Közmondás
(Hol a táj nincs megnevezve, ott Hsz. értendő.)

A, Á

Abagos: szörösen született gyermek (*ebagos*). Vö. *agos*, *agosság* (Tájsz.)

Abajdok: valami ízlés s arány nélküli nagy test vagy mív. Nagy *abajdok ember*; *abajdokul rakott asztag*. Vö. *abajdoc* (M.ny.Szót.)

Abaskodni: *ágaskodni*

Abbavéteni: abbahagyni valamit zavar s ijedség mián

Accide: addsa ide; *hoccide*: hozdsza ide; *accasza*, *accag*: add-sza

Addég: *addig*. *Addég s addég*, *hogy kifogyál belőlle*.

Ágalni-bogalni: *csűrni-csavarni*. *Elágalni-bogalni*: jobbra-balra magyarázni a dolgot (Usz.)

Ágál: urat játszik, magát fitogatja

Agyalni: *agyba-fejbe verni*. *Megagyaljuk a kizsúpolt s aztán bötire felvert kévéket*.

Ágyni; *ágyalni*; *a cséplők béágytak*: a cséplendő gabonát a csűrben oldalfélt összerakták

Agylag v agyon varmi: két szély vásznat összevarrni (Usz.)

Ágytörő: mikor a leányt férjhez viszik az apai háztól, másnap a leányos házhoz tartozó rokonok a vőlegény házához mennek látogatóba, lakomába, s e látogatást nevezik több helyt e kifejezéssel: *ágytörőbe* vagy *kárlátóba mentek*. (Usz.)

Ahajt, ehejt (a helyen, e helyen): ott, itt. (Mondják Cs.-ban s Uszéken, s belévegyítik, ha kell, ha nem, a beszédbe.) *Aha'ról, ehe'ről, aha'ra v aha're, ehe're*

Áhi, ánkodi, ánká: tátott szájú, hülye, ügyetlen

Ahozléve: ahhoz képest

Aj: haj, jaj! *Aj! megfogá őtöt...* (Népd.)

Ajang: átall, szégyell, vonakodik. *Ne ajangd úgy dógozni; ajangom megmondani.*

Ájas: fecskefarkú; *ájason:* fecskefakúlag (Usz.)

Aká'miko': akármikor (Usz.)

Alitt: vél, sejt. *Nem es alittsa:* kevésbe veszi

Alásféléz: alá s fel jár, és: tétova beszél

Állat: a szerfeletti nagyítást a székely így fejezi ki: *nagy állat nagy ember; nagy állat nagy fa*

Álmottam, -ad, -a: álmomban, -odban, -ában

Ámmog: ámolyog, lebzsel

Annyé: anyyi. *Annyég:* addig, odáig. *Annyég nem mönyök el.* (Usz.)

Ánkucáskodik: tácsog, báméskodik. *Te ánkuca!* (Homr.)

Áporkodik: kakaskodik, ingerkedik. *Mit áporkodol annyit, te!* (Usz.)

Apritts: takarodj innen!

Apró: himlő. *Nagyapró:* hólyagos himlő; *kicsidapró:* veres v. kásahimlő. *Megkőte a nagyapró. Aprókótes* vagy *aprókótes*

Aránsú, egyaránsú: egyenlő. *Olyan egyaránsúak, mintha ikrek vónának; egyaránsúlag lépnek.*

Árnyék: jelenti ezt is: fészter, szín. — *Taszítsd bé ezt a szerket az árnyék alá. Mondják így is: árnyék alja.*

Arr: orr, arrot; orrot. *Arrolni:* orrolni. *Ne kongorgasd (fintorgasd) annyit az arrodot.*

Arrunét v. *arrunól:* arról, arrólfelől. *Arrunt:* a tájt

Árté: derék, pompás. *Árté vendégség.* *Vessünk egy árté pipázást.*

Aszat: búza közti tövis neme (Usz.)

Átal: középárány; valaminek *átalját venni; átkóteni:* áthordani; *átalfa:* kettős rúd keresztfája; *átalabb:* rövidebb irányú — út; *átalkapu:* közkapu; *átalkelő:* átjáróhely; *átallag:* átlag. *Ataligyenest* v. *átalegyenesbe*

Attól mégés: de azért, mindamellet is. *Attól mégés elmenyek.*

Attótól fogva: attól fogva. Csíkban: *ahattótól fogva*

Átsikitt: átcsúsztat, finomul keresztülviszen

Ázalék: disznóaprólék. *Disznyókótség*

Azétt (Hsz.), *azé' és azér* (Usz. és Msz.): azért

Azonaránt: azon irányban. *Azonfele:* hasonfele

B

Bá: bátya, báty. *Ki fia vagy? Én az Izsák Pista báé.* (Usz.)

Babba, babbás: szép, csinos. *Babbáson felőtözött a gyermek.*

Babó: szőrével kifordított bőrbunda (Usz.)

Babukol: búva dolgozik. *Fenn babakol:* éjjel fenn jár-kel

Bádik: bádog

Baggat, aggat-baggat: megfércei valamit téltől

Bajnok: jelenti ezt is: *alkalmatlan. Ne légy olyan bajnok.*

Bajossan: aligha. *Abból bajossan lesz valami.*

Bakarász: kapkodva v. akadozva beszél

Bakonta: faeregető bakszán v. talpszán (Hétf.)

Bakós (Hsz.), *mamós* (Usz.): rémkép

Baksa: egy éves berbécs

Baksi, buksi, vaksi: érteден, rosszul kezelő

Balán: szőke szőrű juh (Msz.)

Balkán: balog. *Balogot:* balog üt; *balog hajtásnyéra:* ameddig balog kézzel hajthatni el

Bánatmalom: oly malom, melynek ritkán van őrlője, vagy vize nincs

- Bándogalni*: bánkódni rajta időnként
Bángó: bankó, banknóta
Banyalitt: összehány-vet, fércei. Vö. *vanyalitt*
Bargó: maszкура (Homr.)
Bárka: gát, töltés (Usz.)
Bédér: igen seres v. igen sérített fonal. *Benderíteni*: séríteni
Bécélni v. *becézteni*: kényeztetni. *Kényes béce* (Hsz.). *Bocélni* (Usz.)
Béféledzik — a téj
Bégyézi magát: odabiggyeszi őt nem illő helyre. *Félbégyzi magát*
Béközlet: közbeilleszt. *Jól közleti a dógot*: úgy menyen el rajta, hogy nem ejt hibát egyfelől is
Belétőjked: beléakad, beléköti. *Most miét tudsz belém tőjkedni?*
Bélice, bölice: tiszta fejr bárány, melynek a szeme körül nincs meg a szokott fekete gyűrűkarika. *Édes kicsi belice báránkam!*
Berebuj: baraboly (Erdv.)
Bérrég: a juh mikor fogad. *A juhok mégbérrégtek. Bérgessétek meg azt a juhot a berbéccsel.*
Bérzéget: megbolygat, p.o. a száradni kezdett szénát villahegygyel megbolygatják — *megberzegetik. Bezget* (Erdv.): *megbézgetik a szénát; bezditts azon a szénán.*
Bérzóka, bézène: a barázdában aprón maradt kender
Bésajdul: béserül
Bétácsol: elnémít. *Letácsolni vkit*
Bétia: nagynyavalya; *törjön ki a betia!*
Bétosszantani: helytelenül bévetni. *Bétosszan*: helytelenül bétán-torodik. (Hsz.) *Bétosz*: bétaszít (Cs.)
Bévermél: p.o. a sok ételt. *Mind egy falásig bévermelte a tú-rós puizskát.*
Bibirkálni: matatgatni. *Be bibirka ember vagy!*
Bicski: kis bicsok; *bicska*: nagyobb bicsok; *kicsike bicski*: toll-kés. *Te istennek fanyelű bicskája*: semmirekellő ember. *Bicskás*: vad magavető; *bicskos*: fennhéjázó peckes legény
Bien, bizen, bon: bizony. *Én bien nem mondtam.* (Homr.)
Bilinkéi: billegve jár; *billent*: fordul — a táncban. *Kettőt-hármat billentenék.* (Usz.) *Billent a sánta.*
Bimbolózás: összebonyolódás, összeveszés
Bincs: pinty. *Úgy elrepül tőlünk az élet, mind a bincs.*
Bincsolódik: midőn két verekedő öltre menve összefogontozik, v. mikor a fonalszálak a szövön összetévednek. *Belébinszalkodni*: belécsippeszkedni
Biralkodik: bír. *Sok mindennel biralkodik.* (Usz.)
Birik: jut. *Reabirik a jószág. Elbirik kezről a juss.*
Biszók: kertí növény. Virága olyan, mint a fejr izsópé, levele szennyes sötétzöld, illatja erős — nem kellemetlen. *Biszóknak es megjár, olyan szép, azaz nemigen szép.*
Bizget: bizgat, bolygat. *Ne bizgesd azt a dógot.*
Bizgentyű: valamit mozgató eszköz, p.o. zongora-pallócskák, óra-indó stb.
Bitos, bitonyás: fájós lábú, nyavalygós, gölöhös
Bócsuzni: búcsúzni
Bodócs: apró bogyc, és: tinó (Usz.). *Bodócsozni*: bimbózni
Bodorú: egyetlen; kedves. *Csak egy bodorú forintom van. Csak egy bodorú leányunk van; egy pár bodorú alma termett ezen a fán.*
Bogonyavéri: denevér (Torockó)
Bogarica: bogárszarvú tinó v. más marha
Bojdit: bolydít, felbolygat. *Bojdulás*: fölháborodás. — *Bolygata-gtság*: önkénytelen szétjárás. *Bója*: balga

- Bokig*: bokáig — érő víz. (*Bok* nincs használatban.)
Bong: gomb (Cs.)
Bongor: apró vad fákkal sűrűn benőtt hely (Usz.)
Borított, neki borított: változásra hajlik az idő
Borított szekér: egész borítékú; *kóboros szekér*: oldalt két le-leplezhető ablakkal
Borshímes: szőttes neme, melyből a székely közasszonyok asztalneműt készítenek
Bosstartó: borstartó. *Olyan mérges, mind a bosstartó. Bossos csuka*: fagyökeű növény (Hsz.). *Bosszöm Jankó* (Usz.)
Bótani: boltozni; *bótás*: boltozat
Botáz: tévelyeg, botorkáz, botlik; *belébotáztam valamibe*: önkénytelenül belebotlottam v. beléavattam magamat
Bothál: összevissza hány-vet
Botog: dologtalanul já elé s hátra (Usz.)
Bőcsü: bölcső; *fektesd a bőcsübe* (Hsz.). *Bőcső* (Usz.)
Bökkent: pálcát, botot ellődít, mi két botein = bütiün bakadozva tovább fut
Böncsölget: csömbölyget, csombolygat
Bucsálóaik: búslakodik. *Ő olyan bucsálódó-féle.*
Bucskázik, felbucskázik v. *buckándik*: bukik által. *Bucskát* *vet a gyermek*: a fején átbukik. *Megbucskáztam.*
Boдрéjos: bodros — főköttő
Buff!: mikor valami puffan. *Úgy leesett, hogy ugyan megbuffant. Bufog a sertés*; a víz a fazékban: *pufogva forr. Vastagon buffog a bő forrásvíz. Megbuffantlak*: hasba ütlek
Bugja: boglya. *Felbuglyázni a szénát*
Bukik: bukik; *bukkani, lebukkani* (U.)
Burran, felburran: röppen — madár, foglyok csoportja
Burrog v. *burunkozik*: dong — cserebogár
Burus v. *burkos* v. *buros*: ágas-bogas, terebélyes
Bugojék: kis buglya, és: búvó zugoly
Buszu: bosszú; *buszuskodni*: bosszút üzni. *Világ buszujára*: mások dacára
Butuk: hordozható lábkaloda (Usz.)
Butyikó v. *butikó*: bütyök; *nádibutikó*: kibotosodó káka. *A butyikós fele* a pácának, a dolognak: nehéz oldala
Buzugán: buzogány (Usz.)
Bű: gamat, takarítatlan. *Bűnél is bűvebb; bűszerzet; bűszemély; elbűvölte*: megmocskolta — magát; *bűvölk'ódik*: mocskolódik, ocsmány dolgot kezel
Büdü: bűdös hely, fogda; *büdübe*: veszedelembé — vinni v. lefogni
Bükfejes: konok, makacs
Bütiü: betű és: *böte* v. *büte* valaminek. *Megbütiüzni a végít.*
Bütüs végű.

C

- Cápsa*: kis cáp (Usz.)
Callang: orsóra sodorított gyapot
Cárnok: levagdalt s helyt az erdőn száradásnak indult, haton is hazahordható vékonyabb ágak (Usz.)
Cëccopó: csecsszopó
Cëmpël-asszony: nászruhákat vivő szekér felügyelője
Cëpők: alig egy arasznyi magas szárú csizma, melynek oldalait szíjjal fűzik
Ciház: zaklat, kerget. *Elciházza az ülü a tyúkokat. Ne ciházd annyit e kutyát, hadd egyék vagy nyugudjék.*

Cihos: *aki a lólopásban segéd, de nem az orgazda (Usz.)*

Cilingész, szélingész v. szilingész: egyenként jön elé

Ciréz: hadonáz

Com: comb

Comporkert: falvak végein az úgynevezett vetéskapu = tanor-
kapu mellett kétfelől való kertelés (Usz.)

Corhol: húz-von. *Eleget corholt minket, (Msz.)*

Cucoráz: cibál, megrángat, megfogdos. *Jól megcucorázta a
gazdasszony a szógáláját.*

Cömpöj: levágott magas fáknak szekérré rakható része (Usz.)

CS

Cságot: balról jobbfelé hajtja a barmot, és: *cságassa a dógot:*
másfelé fordítja a beszéd értelmét. *Ne cságass, hé! Csá hó!*

Csajpota v. csajpoti: semmit számba sem vevő; féleszű. *Csaj-
potiság. Ekkora csajpotiságot v. csajpotásságot az ember ne es
lásson. Vö. csajbutag (Tájsz.)*

Csalámboz: kószál, tekereg (Usz.)

Csali: csalfa

Csandargat: keveri a vizet valamely edényben; *a keverést:* for-
rázást v. malátát a kádban; *csandaritt:* tésztát dagaszt

Csángat: lármásan harangoz, csenget. *Bécsángatták:* elvégezték
a harangozást. *Ne csángassatok annyit, te!*

Csángó: pálinkatisztításakor az üst fenekén maradt részt ne-
vezik így több helyt (Usz.)

Csapzi: hízelgő, ide s tova hajlongó

Csármálni: lármázni (Usz.). *Ne csármálj annyit.*

Csata: éji őrizet és: csorda. *Jó csata ménesem, jó eszténa ju-
hom... (Népd.) Csatás: kiháló csordaőr (Usz.)*

Csatt: csat. *Csattolni*

Csavara: zavar, viszongás

Cséméllik: csömörlik. *Megcsemeltem.*

Csémpe: kályha

Csängör, csöngör: sűrű bokros hely (Usz.)

Csängető: nagyobbserű vaskolomp; *csängengető:* kisebbserű réz-
harang; *pergő:* kisebbserű vas- v. rézkolomp

Csepész: főkötő. *A szegény leánynak bú szállott a fejére, s
nyomorúság az ölibe, azaz: csepész és bitang*

Cseppédős v. csöpörő-csepp: *alig egy csepp, végcsepp. Mind egy
cseppédős cseppig megitta. Egy lecseppet sem (Hsz.). Csöpörő
csöppig: egy utolsó cseppig (Usz.)*

Csércse: apró barmok állán v. nyakán függőlegesen kinőtt vé-
kony húsdarab

Csereburung: cserebogár

Cserékje v. cserőkje: ágas-bogas fa lajtorja helyett (Usz.)

Cserény: kemencék belső oldalán kőből v. téglából rakott fal,
melyre a kályhákat ragasztják (Usz.)

Csereres malac: házba betanult v. gazda, gazdasszony után
tanult malac

Csörpenyő: serpenyő (Hsz.). *Csörpenyő (Usz.)*

Csete: lakoma (ritkábban használt) (Usz.)

Csia: pajzán, jókedvű; fiatal marháról v. gyerkőcéről is mond-
ják

Csiadoz: ijedezve kiáltoz

Csibbódni: csipedni, csipkedni (Usz.)

Csics: csecs. *Csicséréz:* pajzánkodva fogdossa a fiú a leány-
kát.

Csid: csikóhajtás szava. *Csid ide ne!*: ne dacoskodj! *Csid alá mámi*: kötődés a rossz lovaglóval, v. bár elvetné!

Csidma: csizma (Usz.)

Csig-big, *csüg-bog* v. *csög-bog*: elkorhadt, eléhezett apró barmról mondják, de igen törpe, púpos, horgaslábú emberről is (Usz.)

Csiján, *csihán*: csaján. *Dugjuk a csijánba a guzsajat, met immán kijött a csihán.* (Km.)

Csikla: sikla, csukló

Csiklik: csuklik

Csillámpol, *csillámpozik*: káprázik a szem, v. pislog alig a tűz

Csingolázik: csingál, csingaszkodik, logátozik, valamiről függ, kalimpáz

Csipbe-csopba: apránként (Usz.)

Csiperkedik: csimpeszkedik, cipekedik. *Ne csiperkedj reám!*

Csipke: minden fán v. fűvön termő tövis (Hsz.). *Csüpke* (Usz.)

Csipnyebokor: csipkebokor (Homr.)

Csipor: csupor. *Eltörött a csipor*: elpetyeredett

Csirikol: csiripel

Csobány: nagy juhászcutya. *Így híjják a sósvizes átalagot v. dobonkát is.* (Usz.)

Csókaszemű: kékszemű barna ember v. ló

Csoma: gyakran hallani: *hogya csoma vigyen el* (tán pestis)

Csombojog: valaki körül súrlódva vagy tapogatózva jár-
kel. *Vidd el a gyermeket, ne csombojogjon kárültem. Elcsombojog a többi között*: megél ő is valahogy. *Jól csombojognak*: tisztességesen élnek (Usz.)

Csongojitt: csombolyít (Cs.)

Csontika: csontocska. *Minden csontikáját észszezérgetem.*

Csontorag fa: megcsontított, töredezett ágú élőfa; *csontorag ló*: béna ló; *csontorag fog*

Csóró: nevendék fiú

Csoronka: vízcsorgó; *csoronkál*: vékonyan csorog. *Ma egy csorinkát sem ittam. Csorrintani*

Csorotos csóré v. *csurutos csurdé*: merős mezítelen (Usz.)

Csorszog: csoszog

Csög: bog, hím szarvasmarha nemi része

Csőkik: törpén marad — ember, növény; innen *csöki* v. *csökevéz*: törpe, pulya; *megcsökött*: pulyán maradt

Csőlleni, csőrölni: fonált csökre tekerni és: tág torokkal inni

Csőntörge, *csönkő*: erdön levágott fának a földből kiálló csutkója

Csőрге v. *csěrge*: pokróc

Csubbant: követ dobál a folyó mélyébe; *csubbot üt* úszva.

Csubbol, *csubukul*: úszás közt a vizet kézzel és lábbal csapja

Csucsocka v. *csücsörke*: a korsón kihegyesedő ajak. *Csucsockás* korsó, lábas, csupor

Csug: sűg; *csugdos*: sugdos (Cs. és Homr.)

Csukorék: p.o. alma, mogyoró (Usz.)

Csurgyál, *csurdál*, *csungál*: csen, sikkaszt

Csuri: csonka. *Csuri bicsok, réz a nyele, cifra dáma, nincs eleje* (Táncszó.). *Milyen csuri vagy*: kinek a haját a bőrig le-nyírták. *Csurimuri*: hitvány, haszontalan

Csusza: háncsu; *törökbúza csuszája*: hántott lapija; *csuszika* (Usz.)

Csutika, *csutka*: alma, körte, törökbúza stb. *csutika*. *Csuga*: amiben a makk terem, *csukának* is mondják Udvarhelyszéken néhol.

Csücsörödik, *csucsorodik*: kidomborodik p.o. az ajak

Csüngelógáz: hintáz. *Csünge-lünge*: növény
Csüppü: *csepű* (Usz.)
Csüirkészni: kurkászni, keresgélni (Usz.)
Csüirrent: vadra rivall, durrant
Csütört, csëtört, csëtér: eszköz készítésre hasogatott s száradni tett fa; fa dereka; *megmérni a fa csetertjét*: vastagságát

D

Dajbas: vastag kövér, dajna (Torockó)
Dandároz: dáridóz (Usz.)
Darék, darak, dèrek: derék, ügyes (Kfsz.)
Darvas: kitünő, nagy szarvú ökör (Usz.)
Dëbëg: dörög (Usz. felvid.)
Degeðs: ami könnyen deged = dagad, puffad; *degedj meg*: gebedj meg; *degeszt*: puffaszt
Dëkret v. dökret: zörget, zakatol. *Nagy dökretéssel mönyön* az üres hordót vivő szekér (Usz.)
Dëllő v. döllő szántó: az, melynek oldalára véggel több szántók mennek. *Döllő föld*
Dërék-út: töltött út
Dërendócia: náaszt kísérő lármás teketóriák; *derenducázik*: nagy zörgéssel menyen — a rossz fakószekérrel. *Ugyan derenducáznak. Derenduca*
Dërólni: délelni (Usz.). *Dérelni* (Erdv.)
Dëszü: derékra csatolt széles szijerszény, tüssző, gyüsző
Düszke, düszke: egy éves bárány, ifjú juh. Szép *düszkéje* = neje van.
Dobigál: hajgál, lódigál. *Dobigálódni*
Dobondál: reávesz, reábeszél
Dók: gyapotfonó kerék felálló, választékos orra, melybe illesztik a fonó vasorsót
Dollik: torlik, terjed emelkedőleg; *kidollik*: kiárad, kitörlik. Leginkább: *jégdollás*
Dorgó: légeresztő cső a hamuzsírforrásnál
Dorhol: hengerel, mangorol
Dorol: dong, és: megtámad. *Dorolják v. dongják* a legyek a tejesfazakat, s a méhek, dongók a virágokat (Usz.).
Doroncs v. darancs v. garancs: göröngy, gally
Döböcsköl: megnyomogat, töcsköl. A bihal a térdivei *megdöböcsköli* az embert.
Döblec: sütőtök
Dögletni: restelni. *Dögletli a munkát.*
Döhöl: ver, üt. *Jól megdöhöllek.*
Döjt, dőt: dönt, fektet, p.o. csűrben a csépelni való kévét; innen: *dőtés* = egy egyszeri letétele 20—30 kéve roz- vagy búzának. *Eldöjtötte a macska a tejet* = elejtette a becsületet
Dörléndez: dölíngez, dölíngel; *döllög*: dülöngölve jár; *döllent*: félrebillent. — *Dölleszki*: oly ember, ki a hasát kidöllesztve szokott járni
Dömzsödi: köpcös ember, hasók, döndi, döndics
Döndít: buffant, dönget; *feldöndít*: lebuktat, hogy döng belé; *döng*: hátbuff, dúc
Döröckölő v. dürückölő: ványoló
Dörököl: döböcsköl, meggyúr. *Elveszett a mónárok dörökölő pácjája*: lágyan töltik a zsákokat
Dudorodik: kedve jó, nekikerekedik. *Jó kedve dudorodott.*
Duga v. dugaj: kis gát, ároktöltés

Dugocsolni: ide s tova *eldugocsolta*: elrejtegette
Duhad v. *duvad*: a hó a házról
Duláb: négy-öt vastag szál fenyőfából készült tutaj (Msz.)
Dunás: megduntatás = feldugás; *feldunják* a vizet a gáttal;
felduntatta a jég a vizet (Usz.)
Dungó: dongó; *dungóvirág*: tüdőfű
Durga: durva lepedő-forma, melyet többnyire búza-szárasztani
 használnak (Usz.)
Durhódos: magát az eszelősségig megdurált, makacs (Cs.)
Duvatag v. *duvadék*: tapaszthulladék, nagy szuivat
Duzmálódik: duzzaszkodik, mérgelődik, duzzog (Usz.)
Düherc: düher, vén ló
Dühü: düh; *dühübogár*: májusi hosszú, fekete, lágytestű bogár,
 szárnyatlan mászó
Dzsámbáz, *megdzsámbáz*: megver, megérintget

E, É

Ebbed, *el bbed*: ellankad; elvetemül a seb
Ebéd: reggeli. *Parasztebéd*: késő reggelizés. *Délebed*: rendes 12
 órai ebéd. *Viszik a delet*.
Ébsömérög: bőrsömérög — arcon, karon, nyakon
Eccërs-eccëribe: rögtön (Hsz.). *Eccö*: egyszer. *Eccósmind*: egy-
 szersmind (Kfsz.)
Édeség: egy vér vele, egy testvér; *édesegy két ország*; *édes-
 egy két szív*. *Mű ketten édesegyek vagyunk*. *Az ő apja az én
 apámmal édesegy vót*. *Édi* v. *édike*: édesem (gyermekszó); *édesel*,
megédesel: megcsókol; *édes meg*, *lelkem*, *apókát!*
Éfélikor: éjfélkor
Éfiú: ifiú, innen: *éfiattam*, *-ad*, *-a* = ifjú koromba stb.
Égedelém: erős bosszúság, méreg, szenvedés, szonrongató hely-
 zet (Hsz.). *Égedelöm*. *Hol az égedelömbé* v. *isten haragjába vót-
 tál?* (Usz.)
Éghetetlen: éktelen, szörnyű
Egy: rendes jelentésén kívül: mintegy. *Egy éfélikor lehetött*.
 (Kfsz.)
Egy almúak: együtt nevededők, p. borjúk, csikók, malacok
Egyébha: egyébként ha, csak ha; p.o. *nem akar segíteni, egyéb-
 ka megfizessük*.
Egyet sem: e kifejezés gyakori Háromszéken, kivált ha vo-
 nakodnak valamit tenni: *én biz egyet sem táncolok*; *egyet sem
 menyek többet guzsajasba*.
Egyikamásul: egyformán, egyik úgy, mint a másik; az alku-
 ban a gyengébb cikket fedezi a jobb cikk
Egyivel-mással v. *egymásával*: egymásra
Éhenkórász: éhenbolygó
E'iszöm: elhiszem (Usz.)
Éjhált: éjt állott — víz. *Igyék éjhált vizet*. *Kenje az éjhált
 nyálával*, *s meggyavul*. *Éjjészés*: éjjeli virrasztás. *Éjnaponta*: éjjel
 es nappaloként
Ejtegető: megkülönböztetésül a sűrű szitától. *Vedd elé az ejte-
 getőt*, *s ejts egy kicsi törökbúzalisztet!*
Éktelen: minden, ami rendkívüli, ha szép volna is. *Éktelen
 szép*, *éktelen nagy*
Elajangol: elresterl vmit félelem- v. szeméremből
Elárvászodott: árva kinézésűvé lett
Elbéllél: elpalástol, elcsinál valamit
Elcsillent: egy vágással vmit lenyír

Elintőkén: eleinteni napokban. Az *eleinteken* — a közelebbi napokban nálunk járátok.

Elélükken: véletlenül előáll

Élemész: élénk, életre való

Elered: elterjed a seb; elered a víz a töltésből

Élesz: élesztős keverék

Elészállingozni: egyenként jöni elő, mint a csorda, majorság stb.

Elészérkétél: elékeresgél

Élet: udvar; innen: *élettartás és rakott élet; jó élettartó:* jó gazda. *Életszer:* mindenféle gazdasági épület és eszköz

Elfélegél: felibe mond el. *Csak elfélegeli a beszédet.*

Elficcent: elhibáz — nyelvével

Elfintérit: elfitút, félretol

Elfogatkozik: elfoglalódik dologban

Elfüdül: eldül, elbityolódik (Cs.)

Elgyirél: gyérebbe rak, szélyeszt

Elig: alig. *Elignébe:* eligeckske; *eliges onság:* csak alig. *Elénés elig.*

El is el: p.o. elmönt. *Így: föl is fölmönt* (Kfsz.)

Eljárt: honvényt leányról mondják, kihez régebben jártak a legények: *lejárt*

Elkanyvadt: betegség miatt elerőtlenül, legörbült ember (Usz.)

Elkalapol: elsiet vmit

Elkéccint: elcsappint. *Elkéccen:* elesik vmitől, kimarad a sorból. *Attól elkéccentél:* nem lett részed belőle

Elkérésztél: elgátol, elakaszt — vkit terveiben

Elkérésztéz: megindítja az építendő faházat

Elkzédgél: p.o. verni, szidni. *Még elkezdegeli:* még azt kezdi mondani, hogy stb.

Elkotródott: a kerék torka, ha vásás által megtágult; és: elment, elillant, elvarrott

Elköpik — a hús, mikor a sülésben igen megasz

Élléget: eddegél (Hsz.). *Öllöget.* (Kfsz.)

Ellegyint: ellendít; ellődít

Elmagol: maggal bévet. *Elmagolta a földet.*

Elnapoz: napot tölt hiába, *Isten tudja, meddig elnapoz.*

Elnyárad: elernyed, elárnyad (Torockó.)

Elódall, elódarol: félremegy, félrevonul, elvonul

Elrejtézn: elájulni

Elrökken, elrokkán: elsenderül, és: félrerokkan, dül

Elrípi: p.o. elmondani a beszédet derékül. *Jól elrípte* = kivágta — a táncot.

Elsiritt, elséritt: elcsen, ellop. *Elsirül:* elmegy nagy frissen, hirtelen odalesz

Elurrint, elsuhint: ellop, elsikkaszt

Elszálíngólni: kender- v. lészálakat rossz kezdés által szétzilálni

Elszelelni: széllal-lobbal csinálni vmit

Elszükitt: elhúz — más jószágát; szántáskor a szomszéd földjét

Eltanól: elszokik — más helyre. *Más szeretőhöz tanólt. Töllem eltanólt.*

Eltanyitt: eltanít

Elvarr: eloson = valamely baj elől elsuhan, megszökik

Elvederédni v. elhederedni: elhányódni-vetődni

Elvetekézdik: elmérgesedik, elebbed — a seb

Embör: az én emberem = uram, férjem

Embörnyi embör: derék ember (Kfsz.)

E'mönyön: elmenyen (Kfsz.)

Endelődik: émelyedik; *elenededctt:* elgyengült éh v. hideg miatt; *felenededtem:* belsőm felháborodott. *Endellős:* émelyítő, rosszízű édes

Enyett: -ért, által; enyettem, -ed, -e. *Enyette kaptam meg e hivatalt. Enyettet — éretted türtem (Usz.)*

Épécsél: némi aprólékos munkával foglalkozik, pepecsel

Eppen, éppen, éppen, éppeng: éppen. *Éppenes éppen*

Épség: épület; *derék épséget csináltak.* Elkorult, elavult, elcondollott épség

Érdég: ördög (Homr.)

Éredés: gyulladás (Usz.)

Erént: iránt

Ereszkedet: csermely v. ér

Ereszteni: e szónak igen sok értelme van. *Eleresztem* a dolgozókat vagy a foglyot: elszabadítani, elbocsátani. *Ereszt* a méh: rajzik. Egyet vagy kettőt *eresztek:* minthogy öltönyöm feszes, vagy melegem van, egy vagy két gombomat kigombolom. *Ereszt,* pl. az alfeléből. *Megereszteni:* a lovat a hámból étetésre a gyepre kiereszteni. *Eleresztem* a véredet. *Béereszteni* a házba valakit. *Felereszteni* a cibré. *Nekiereszteni* az agarat a nyúlak, vagy a táborat az ellenségnek. *Leeresztette* a fülit: kedve elveszett. *Jere te, eresz egyet ezen az osztovátán:* fordítani a fordító- vagy feszítőfával. Elöl *eresztelek:* bocsátlak, hogy menj elöl, vagy: nem bánom, légy előbb, mint én. *Megereszteni:* a serítendő fonalat; megtágítani a húrt a fonókeréken; a vésés lyukát tágítani, vagy a belé illesztendő fa csapjából lefáraggni, hogy jobban beléilljék. *Leereszteni:* vmit a kútba, vízbe, gödörbe bocsátani. *Ne eresz:* ne bocsásd, hogy elfusson, hogy tovább menjen, hogy harapózzék, hogy közeledjék, hogy áthágjon, hogy felhágjon vagy hogy leszálljon, hogy siessen, hogy rendetlenkedjék. *Magára ereszteni:* szabad utat engedni, kényére hagyni. *Magamra eresztettem:* az ellenséget, kutyát, rossz embert magamra bátorítottam engedékenységgel; *ha a tetűt a lábadra ereszted, felmász a fejedre* (ha a koldusnak magadon egy kevés hatalmat engedsz, egészen elhatalmasul rajtad). *Megereszti* a kovács lágyra a kemény vasat; a beretvás *megereszti* a beretva butult élet stb.

Ergéje, erbuja: ingerlékeny, eszelős, veszekedő (Usz.). *Ergoja* (Hsz.)

Erőst: erősen, erősképpen

Errünnet v. errünnét v. errünnöl: errőlfelől v. erről; *errünt:* e tájt

Értembe, értédbe, értibe: az én, te, ő, általunk megért időben

Értire ad: értésire ad

Ervendéz; örvendez (Homr.)

Esdődik: vágyódik, pl. a légy esdi a mézet. *Úgy esdődik érte,* hogy —

Esedézik: hulladoz a földre — az ember, a hó (Usz.)

Éskola: iskola

Esmég, esméng, esmé', esmét, esment: ismét (Usz. és Hsz.)

Esseni: esőzni; *ess:* eső esik; *sokat essett. Elestetett az üdő:* eső lett

Estendön: estefelé (Usz.). *Estelős estig:* egész estig

Eszt: ész. *Adjon isten eszt. Esztok:* koponya. *Nem sok van az esztokban.*

Eszédik v. eszéjedik v. eszénkedik: eszmél, vmit eszébe veszen, p.o. *későre eszénkedem; feleszénkedni:* felocsúdni. — *Eszefitty:* feledékeny

Észtán: ezután, osztán (Usz.)

Étlődik: eped, mérgelődik, töprenkedik

Eténtók, nēténtók: ügyetlen
Étő: etető, mérgező éték; *émi:* etetni, megmérgezni. *Étőt adott bé neki.*
Éz: íz; *szilvaéz, almaéz, körteéz*
Ézzibe: ízibe (Kfsz.)
Ezént: ezennel és ezenszerint
Éveg: üveg. *Éveges:* házaló üvegáru. *Éveglakot csináltassanak!* (kiáltja az utcán.) *Évegbót:* bolt. *Eleget árulnak az évegbótba.*

F

Facsaros v. csafaros: csalárd, álnok. *Csafaros lelkű*
Facsintos: horgas, egymást súrló lábú; helytelen magaviseletű
Fakóca: fakószekér (Hétf.)
Falángérozik: cékász. *Elfalángérozta az időt.*
Falat: nyelv- v. ínykelés. *Falatra*
Fallik: farlik, oldalgal pl. a szán v. szekér oldalos helyen.
Fallós hely
Fancsalog: elé s hátra jár, tekereg (Usz.)
Fancog: fanyarán, finyorán szól
Fanyalog: ímmel-ámmal tesz valamit; *fanyalgás:* kedvetlenség;
fanyari: rosszkedvű; *fanyolgat:* fanyarán nyeleget; *fanyalgós:* nyavalygós, beteges
Fartatós: dülös út, hely
Fassáng: fársáng, és: cégéres öltözet; *fassángos:* álarcos (Usz.)
Féjjel: feljül (Hsz.). *Fő'jel* (Kfsz.)
Fejődik: mindég anyján *fejődik* a gyermek = anyján sürgőldöve alkalmatlankodik, *nyáskálódik*
Féjteni: féltetni. *Féjti mástól az urát.*
Félbe-szërbe: félig-meddig
Félbizget: *felbujt. Felbizgette az eszét. Azt a dögöt minek bizgeted annyit? Nem hallgatsz-e véle?*
Félbugjáz: boglyába rak. *Felbugjázta a leányát* = minden cícomát túlságig reárákott
Féldurálni magát: duzmálni, az orrát felduzni. *Nekidurálta magát.*
Feelve: jótállva, nyilvánúgy. *Feelve, hogy úgy van. Feelve adom.*
Félénk: miénkféle. *Ugye te is félénk vagy?* = hozzánk tartozó (Hsz.). *Félék* (Cs.). *Ez a mű félékünk* = felekezetünk, pártunkbeli
Felesën v. felesleg: félenként. *Félēsën v. félēsleg:* fölöslege-sen
Féleszüdni, féleszinködni, mēgeszüdni, kieszüdni: feleszmelni, észre jöni, felébredni
Félgördül, félhërren — disznó, és: *felzúdul* több egy ellen
Félhangú: hóbortos, féleszű; *hangosnak* is mondják
Félhuppad: felpuffad; *lehuppad*
Félhutyorodik: felhúzódik, felhomorodik. *Elhutyorodik:* erőte-len ina meghajlik, a hosszú vékony vessző elhajlik. — *Hutyorog* a gyenge testű legény a tele zsák alatt, a gyenge marha a nehéz teher alatt.
Féllecsëlni: felhabzsolni
Féllendën v. féllendin: felszínleg
Félni: ne félj senkinek — senkitől (tréfásan)
Félpurcanti: hirtelen meghalt; néha: hirtelen haragra lobbant
Felpuzdurázódni, felpuzduriázni: felbosszankodni

- Félrebben*: felszerken hirtelen, felránkodik
Félszántúlag: csaponósan, rézsút; mondják így is: *kétszántúlag*
Feményen: fölmenyen (Usz. felvid.)
Feneket: fenekestül; *feneket felfordult*
Fenye: fene; *menjen a fenyebe. Be fenye módon jár. Fenyesség*:
 bökkenő (Cs.)
Fenyeleg: ügyetlenül enyeleg
Féreg: egér. *Hogy a féreg rája le a füledet.* Jelenti a farkast is. *Toportyánféreg*: medve
Féretlen v. *férhetetlen*: nyughatatlan, és: illetlen
Férhess v. *nyughass*: hagyj békét. *Nem férhetsz el töllem? Férhess el töllem!*
Féringözik: tolakodik — helyért
Férközik: helyet enged, szorul. *Férkezettek, fazakak, hadd térjen a csupor es.*
Férmelődik v. *fürmölődik*: fészkelődik
Férős: tágas
Fesztej: a tehénből bornyúzás után két vagy három napi romlott kifejetlen tej
Fésze, fészi, fészi: fejsze
Févaj: főalj, párna, vánkos (Torockó). (*Fival* — Göcsejben, I. M. Nyelvészet.)
Fias: Fiastyúk csillagzat (Hsz.). *Hetevény* (Cs. és Usz.)
Fifelé: felfelé (Usz. felvidékén néhol.)
Filingözik: fityegve száll
Finak: siheder
Fincsalék v. *ficsinka*: szakadék v. hulladék rész
Fintoros — posztó, amelynek széle ványolás után bővebben marad, mint közepe, s egyenetlenné lett (Usz.)
Finyelődik: bonyolódik
Finyál: finnyásan megvet, fitymál
Finyorán: kényesen. *Ne egyél olyan finyorán! Mit finyorogsz, te?*
Firkó: csepű. *Lenfirkó*
Firkol: az eb — farkát csóválja = kandargatja, csandargatja.
Firkoló ember = hizelgő
Firizs, firiskó: fejér, derékig érő vászon ujjas a nőknél; ily ujjasok még: *kurti, kocogány*
Firógond: kiszabott munka
Fitet: keresgél. *Mit fitesz itt?*
Fog: kezd. *Mit fogsz beszélni?* = mit kezdesz beszélni? v. mit beszélsz?
Fogontozik: a gyökér a földbe, a denevérek egymásba, a fárahágó az ághoz, a paszuly ina a károhoz
Fojtást: folyvást. *Ma fojtást egyet ettél.*
Fojtó: pálinkafőzéskor a katlanban befojtott rövid égő fa (Hsz.). *Csürök* (Cs.)
Fokhagymáson: büszkén — viseli magát; *fokhagymáson lépik. Fokhagymát ett*: büszkélkedik. *Küjjel ültette a kerten a fokhagymát. Küjjel köt a kerten a fokhagyma.*
Fokhagyén: végen, szélen állni, honnan könnyen leesik: p.o. pohár az asztal szélén; kecske a szirt élin
Fonája v. *fonákja*: visszája ingnek, vászonnak stb. *Fonájával kifordítani; az inget fonájára vetted.*
Fonolódik v. *finyelődik*: bonyolódik. *Esszefinyelődtek a lovak a hámba.*
Forcsok: farcsik
Fordított v. *fonák ember*: álnok, ravasz (Usz.)
Forramat: előfolyam, folyam eredete

Forrózni: pálinkának valót békeverni. *Forrózás*: keverés, maláta

Fosztika v. *foncsika*: fonc, foszlék; *fosztos*: rongyos

Fostoros: lucskos. *Fostarangos*

Förgetegös: bolond

Förödik: fürdik (Usz.), *fëredik* (Hsz.)

Fövelkédik: föni kezd, hévtől buzogni kezd; *fövül* (Hétf.); *fel-fövelkedett*: fövő meleg lett

Fudázó, *futri*: szeleskedő, hóborgó (Hsz.). *Fudáza* (Usz.). *Futri Kati*

Fuvalkodik: szikkad. *Míg a föld színe egy kicsit nem fuvalkodik, haszontalan a szántás. E tisztességesen megfuvalkodott.*

Füdüil: bódul

Fűnöte v. *fűnőtés*: füvel benőtt hely

Füremédni, *megfüremédni*: frissen megindulni, megelevenedni. *Megfüremétni* vmit

Fümmöl v. *reszetél*: vakircsál — késsel

Füstös szalmalé: ser. *Német bornak* is mondják

Füventibe: zsenge korában. *Hetedfüre* ment: hetedik évben jár a marha; tréfásan emberről is mondják: *30-ad füre ment gyermek.*

Füvény: fűvény

G

Gabógyás: okoskodni akaró, de arra semmi képességgel nem bíró ember

Gagymatol: az ételkészítésben cél- és ízlésellenesen s unadalmasan jár el. Innen: *gagymati*, *gagy móta*, *gagy mótás*

Galagógyi, *gelebógyi*, *giligógyi*: nehéz felfogású, féleszű forma ember

Gámor: gyenge kerítés. *Egy küs gámort vanyalítottok.* (Usz.)

Ganár: gúnár (Usz.); *ganci* (Hsz.)

Gangos: büszke, negédes járású — kivált asszonyember

Ganyé: gané, trágya. *Megganyéztuk a földet.*

Garangy, *garancs*, *gërëncs*, *gëröncs*, *doronc*, *gaj*, *gajd*, *gëröngy*. *Gajos* föld, szántó; *gëröncsös*, *gerencses*, *gërincös*, *garangyos*, *doronc* út, ösvény

Garaszol: doroszol

Gartat, *fërregartat*: fartatva jár, hol féloldalra, hol keresztül az úton — büszkén körül oldalol (mint a kakas a tyúk körül); *belégartat*: ügyetlenül belekezd valamibe, hívatlanul v. váratlanul részt vesz, mint mondják, beléüti az orrát.

Gazmota, *galáz*, *gezemuza*, *gazmalék*: folyó partján tömegbe verődött sok holmi

Gázlat: gázoltat — vetést marhával

Gázlat: folyón lóval, szekérrel átmegy. *Gázló*: folyón átjáró hely, hol a víz csekélyebb

Gazsó: cserebogár (Hsz.). *Gorz* v. *goz* (Usz.)

Gebbens: lomtestű, lomha

Gébër: a házfedélnek deszkából alkotott bütüje. *Géberfal*: tűzfal

Géra v. *gére*: a kiforrott sósvíznek hófehér kemény tömeggé lett átalakulása (Usz.)

Gërzd: rendes értelmén kívül: a faépületek szegletrakása

Gërjefa: villám érintése miatt lábán kiszáradt fa (Usz.)

Gërnye: gerinc, girinc

*Gërzs*a: mankó (Usz.), sántabot

Gimiz-gamaz: a legajlasabb emberről mondják

Gindár, csingár, csingárdi: elhitványult. *Gindár ember, gindár v. csingár marha*

Gira: marka (pénznem), és: lelki ajándék. *Girát osztó Mindenható.*

Gërbincses: görcsös; *girbincs ember*

Gircsáva: zavar, ízetlenkedés; *gircsávaskodik:* izgágáskodik

Girókus v. felcser: kirurgus (Homr.)

Góbé: műveletlen ember, természetes ártatlansággal

Góbéta: bóbíta

Góc, góg; tüzhely; *gócalja* (Usz.), *pestalja* (Hsz.): a kemence hátsó feléni ülőhely. *Ülj bé a góbba, góc alá. Góab* (csángó). —

Gócláb: kemencét a szegletén tartó fa v. kőoszlop forma

Gógány: vesszőből font s agyaggal megszikkalt házi tüzelő kemence a szegényebb osztályúaknál (Usz.)

Goklesz: nagyügyetlen

Gomolyog: émeleg, háborog — a belső része. *Hurkagomolygás:* gyomorémelygés. *A hagyma jó étel hurkagomolygástól.*

Gódomlom ökrei: tündér ökrei (népmesében, Usz.)

Górinca: hosszú, vékony növésű, *cingárdi*

Gósnya: legsietőbben harapódzó fene (Usz. és Erdv.)

Göbbedéz: merüldöz; *göb bent:* bemelegít vmit, ami göbögő hanggal merül el; *elgöbben:* elmerül. *Göb benes:* fiaskó; *göbéz:* öblösít

Göbe, göbö: utakon sárral, vízzel telt gödröcske — folyó hirtelen mélysége

Göbec: lükkenős gödör a kis patakokon, melyet vízmerítő helyül készítenek. L. *Köpec*

Göböd, meggöböd: üt, sújt, megrak; *egy darab fával jól meggöbödtek.*

Gödröcsös: sok gödrös

Gője v. gönne: emediszno

Gölohös: aszkór- vagy más nyavalyában folyvást sínlódvé köhécselő ember (Usz.)

Görözdől v. gürüzdöl: súrlódik, midőn az eke földszint erőse földhöz karcolódik. Innen: *görözdőlő* hangú, énekű ember

Göte: vízbe torhadt fa; *götés:* torha nyiroktól; innen *götös:* náthában sinylő

Gözsörög, güzsörög, guzsorog, gömyedez — hasfájás miatt; *gözsörít v. guzsorít:* összezsavarít, összehúz pl. a görcs

Gözsörtös: csög-bogos, facsáros fa

Gránica v. daránica: bükk- v. cserfahársindely, fatégla

Guba: buga, golyó, p.o. a *szemed gubája*

Gucsmi: konty

Gudu: kis lyuk = tömlőc

Gugyi: pálinka utolja

Gujáz: ciglész. *Gujázik:* dagad, csomósodik; *felgujázott a fejem:* feldagadt — ütés miatt; *akkorát gujázott, mind a kajakom.*

Gunyaszt: szunyókál, lüktet egyet-egyet a fejével = *gyökint*

Gurdancs, gurdéj: kövér helyeken nőtt sokféle haszontalan pukkantó, laboda, bürök s több efféle növények összege

Guvad: duvad; *guvadt* szemű béka

Guzsaj: rokka. *Guzsajüllőfü, guzsajvirág* (Hsz.). — Mszéken: (kakasmandikó): őszike. *Elé lehet venni a guzsajat, met kijött a guzsajüllőfü.*

Guzslás: megfacsart vesszővel kötés; elcsigázás. *Guzslódik:* sok bajjal nyomorkodik, csigázódik; *elguzslott* marha

Gübü: gamatlé, moslák; és köpülőfa; innen *gübülni:* köpülni. Háromszéki értelemben: mucskos, gamat. *Te gübü! Mit gübüldöl annyit. Gübüfa, gübülöfa:* halászó rúd a halak hálóba hajtására

Gy

Gyaka: a szekér oldalát tartó löcs felnyúló hosszú vége, mely a kévét megfogja; asztagkarimába szurdalt fedéstartó apró hegyes fák; asztag és csűr hegyébe állított hegyes rudak. *Gyakázni, meggyakázni, felgyakázni*

Gyakor szita: sűrű szita

Gyakrozni: sűrűn rakni

Gyámbál: tépdés, gyömötöl

Gyámol: nyomtat, helyében erősít

Gyanántam, -ad, -a: helyettem, -ed, -e. (Személytévésztes.) *Gyanántam ölelte meg*: mintha én volnék, akit gondolt

Gyápol: letepel, a földre terít, tép, és: fedd, gyaláz (Cs.)

Gyavul: javul, gyógyul; *gyavít*: gyógyít

Gyépél: gyepen legel

Gyilak: daganatos nyavalya szarvasmarhák lábán

Gyiresz: gyér növési erdő; *gyirölni*: ritkítani, szertebb rakni (Usz.)

Gyomatag: gyomótas, gyomnötte hely

Gyöntölödni, gyöntölögni: fejét törni vmin (Usz.)

Gyüker: gyökér. *A szemed gyükere!* = te ügyetlen!

Gyüíteni: gyűjteni, takarni. — *Szénagyüttők*

H

Ha': hanem. *Nem Péter vót, ha' Pál.* (Usz. néhol.)

Habarc ember: tisztátalan, eszelős. — *Habarica*: csinátlan utakon híg, vízzel elegy bűdös sár. *Habucskol* — a vízben (Usz.)

Hadaritt: kever. *Hadarítsd meg azt a pálinkát!* (Usz.)

Hadni: hagyni; *hadhassam* v. *hathassam*

Hagyakodik: igazítandókat tűz ki

Hagyati: halogatódzó. *Hagyati módra menyen a te dolgoz.* *Hagyatiskodni*

Hajdonfejt: hajdonfövel

Hajk v. *halk*: forgács, mely rovásból pattan ki; rovaték. *Kettős halkkal vágni*: kétfelől bevágott halkkal, melyet után feszítnek.

Hajkol v. *halkol*: rovatékosan vágja le a fát. *Hajok*: aki nagy élőfa levágásához fogott, arról mondják: *igen nagy* v. *igen kicsi hajkot vett.* *Hajokra dolgozik*: aki késedelmesen visz végbe valamit

Hallint: fülhegygel hall

Halovány föld: tippadt, elázott szántó

Hamá: hamar. *Hamá no!* (Usz.)

Háncsu: lehántott fahéj

Handász: hány-vet, hadonász

Handrikál: hadrál, hevesen veszekedik

Hangos, félhangú: hóbortos, féleszű

Hányadik a te házad az enyimtől? *Harmadik*, azaz: az enyim mellett kezdve a számlálást. *Hányadik a te házad az enyimhez?* *Negyedik*, azaz: az enyim mellett kezdve a számlálást

Hányasdiba jár?: hányás fogattal; *hányadán csépelnek?*: hányadik véka a cséplőké?

Hánytorti, hányiveti: hánytorgató, magavető

Hájlad: meghajlad, pl. a faedény a napfényen

Hanyotág: hanyatt

Hapsa, hopsa: szer, rész; midőn a marhát nem fontra, hanem részletekbe vágják ki, vagy több részvényesnek, kik szerbe állottak, ez esetben mondják: *Hopsába vágják ki.* *Hopsába sem jutott.*

[Erdélyi Magyar Adatbank]
Kriza János: Vadrózsák

- Harák:* hákk, turha: flegma
Hárám: könnyűszerűleg csinált gyepű v. kert; innen: *béhárámolni*
Harang monya: harang üteje
Harél: cseveg, mindent összebeszél. *Sokat ne harélj!* (Uisz.)
Hárintozik, hárintkozik: félrekapkodja magát ütés, fogás elől
Harizsál: harázsol, széthadargat. *Úgy kiharizsálád-e azt a tüzet?*
Hárogat: hárintgat, félretologat
Hasas: terhes, viselős. *Falu végén hasas leány írós vaját kíván.*
(*Vajverés melletti mondóka.*)
Haskó: pókhasú, göndő (günynév). *Haslag:* hasán; *haslag dölt:* hasal
Hatagos: fakadékos — a háta
Hátal, meghátal: meghusángol, doronggal elver, megkosztol vkit
Hatlat: széleskedve dolgozik
Hatol: jól, gyorsan halad. *Valahogy elhatolunk:* eljutunk, elvergődünk, elevedzünk
Hától: hátul
Havadi: tavaszi virág, nárcisz
Hédérég: hányódik-vetődik — vmely házi eszköz
Héj: megszólító, úgy is mondják: *hécske. Úgy biza hécske.*
Hejj: hely (Hsz.). *Héj* (Kfsz.). *Hejjés, héjős*
Hejbe: helybe, derekasan. *Úgy megforgatták, hogy — ugyan hejbe!*
Héjja: hía v. híjja; *héjjános:* hiányos. *Annak még sok héjja v. héjánossága van;* azonban: *hëába*
Héjju, héju: héj
Hekre, hekkësén: gögösen. (*Hek:* főnévül használatlan). *Nagy hekre:* nagy zajra, nagy puffra. *Olyan hekre tartja magát, mind egy faragott pipa.*
Hendebítélni: a gyermek hánykolóva összegyúrta = *összehendebítéte* az ágynemüket (Uisz.)
Henem: hanem; *heneha:* haneha (Uisz.)
Hengér: hóhér, és: lator, másokat nyugtalanító ember; *meghengérelni:* megkínozni
Hëppëg: lassan jár
Heppen, leheppen: leesik. *Csak leheppenti magát* = leül heverni — a tunya munkás
Hërgël: harizsál. *Kihergelte a tüzet,* és: izgat, ingerel
Hërzborz: puzduri, hirtelen felpattanó ember
Hëss: hess el, hess ki! A Hszékiek szokták használni a többsében is: *hessenek el! hessetek el!*
Hetel, haval: az időt eltölti ok nélkül valami járásban. *Se hete, se hava a dógodnak. Elhetelni*
Hetfü: hétfő
Hezsetël: helyt álló testnek vagy állatnak nyughatatlan, játszi, zajos mozgásáról mondják. A kisgyermek kezivel, lábával, nyelvvel hezsetel a bölcsőben, a lúd a ketrecben stb. *Menj tova, gyermek, ne hezsetelj körülettem. Hezseti:* széleskedő
Hibbad: lappad, lelohad (Csak felfívódott sárról mondják.)
Hibók: pocsolya, híg sár. *Hiboncás, hibarcos, hibókás:* ingoványos vizes hely
Hijó: hajó (Uisz.)
Hím-hám: ím-ám v. hímezés-hámozás
Hink-hánk: akármilyen, hányt-vetett, léha. *Hink-hánk* ember, dolog, gondolat
Hirpitël: hircel, nehezen lélegzel (U.)
Hó: megszólításnál. Uszken egyik kiáltja: *Pista hó! apa hó! Ez feleli: hó! Hszéken így felelnek: he!*
Hobban, lehobban: leesik, lehuppan, lesuppan valahonnét
Hobpipa v. hoppipa: habpipa. *Úgy ül ott, mind egy hoppipa.*

Hócbeli: jobb felőli — *csábeli*: bal felőli — ökör
Hojpad v. *toypad*: gyengén horpad; innen: *hojpacsos*, *hojpadtas*,
toypadásos

Homp: gyp, hant. *Felhompol*: felhantol

Honcsoktúrás: a vakondok által felhányt csomó föld. Az *ördög*
is megunja örökké egy honcsokon ülni. (Km.)

Hopocál: térdin v. kezín a kis gyermeket alá s fel hintáztatja

Horgászódik: tudakozódik (Usz.)

Horokáj: harkály

Hosszúkutya: agár

Höbörcsös: bibircsós

Hörcög (Usz.), *hércég* (Hsz.): herceg

Huporcs, *huporcson*: hol sok apró dombocskák vannak egymás
végébe

Hunyor a szömélye (l. 261. népdal): itt kétségkül a székely nép
hunyor nevű virága értődik, mely pirosló virágokkal és szárákkal
s emellett fekete pettyes zöld levelekkel lévén ellátva, a *barna*
pirossat ábrázolja. Bővíbe van a vidéken. (Usz.)

Hurbolni: elviselni, elnyöni. *Hurbolódni*: fáradozni, magát kí-
nozni valamely dologgal

Húros, *hurbancs*, *gurbancs*: félig öltözött, lusta, tongyó. *Húros*
fejérsnép. *Hurbancs módra öltözik.* *Gurbancsosan jár.*

Hurumi: köhögni. *Ne huruss annyit!*

Husztaj v. *hujsztaj*: farkas (Hétf.)

Huzalkodni: veszekedni

Huttyanni, *meghuttyanni*: vékonyodni, összeesni

Hutyoró: vessző. *Törj vesszőt hutyorónak;* *hutyoll* v. *hutyorol*:
megsuprál

Hülajtó: a pitvarajtón egy külső ajtó lécből csinálva — a *hül*
szótól, minthogy a szél szabadon járhat rajta át (Homr.). *Levél-
ajtó* (Hsz.)

I, Í

Ideig-háig: bizonyos idő-, kevés időig. *Időre-hára csak meglesz.*

Idilló: ügyetlen (Usz.)

Időjutva: ha idő jut rá; *időtanálva*: ha idő úgy találkozik

Igaziba: igazában. *Igaziba búsult.*

Igën-ügy: többnyire ügy

Igyenössen (Usz.). *Igyenössen* (Hsz.)

Ík, *íkszeg*: ék, ékszeg; *megíkelni*. Néhol a marha lábába verni
szokott jégszeget is *íkszegnek* mondják.

Ikránik v. *ikrándik*: undorodik valamely eledeltől, irtózik

Illározik: dáridóz, mulatozik

Illaszt: szalaszt; *kiillaszt*: kiszöktet; *illog*: bolyog bujkálva. *Il-
lasztani* p.o. utána vminek

Illint: koppint, köppöget. *Illogat*: iddogál

Imélyég: émélyeg

Imetten: émett, imett, ébren, eszmélten; *imettem*, *-ed*, *-e*; ellen-
kezője: *álmottam*, *-ad*, *-a*.

Immá, *immán*, *immág*, *immáng*: immár

Inaskám: *kis fiam* (Usz.)

Ingérség: harag; *ingeri*: ingerkedő

Innap: innep; *innapolni*

Innye: ejnye

-int raggal gyakran élnek Hszéken kicsinyítve: *dobint*, *hivint*,
köhint, *húzint*

Ippaszkodik: kivergődni, elemenni iparkodik

Irbotalan nagy: idomtalan
Iromba: az aprón tarkás v. fejér és kékes tollúval vegyített, úgynevezett kendermagos tyúkról mondják
Iromjáró: iromba járó ló, mely gyorsan léptet
Irrant: sikkaszt el hirtelen
Istenget: istent emleget. *Istenkédik*: könyörög, mint az Istennek
Istennébe: isten nevébe, ti. pufra, ingyen dolgozik
Iszánkodik (Hsz.), *sikolándik* (Usz.): csicsonkazik, csicsinkázik.
Megiszamodás. *Menjünk az iszánkodóra v. jégre*.
Iszkitél, eszketél: izgat, ingerel (Erdv.)
Iszkola, gránica: bükkfa zszindely
Ítil, útil: íté, ítélet
Ittégyn: itt, itten (Usz. felvid.)
Izgána: izgága
Izomba, egy izomba, egy izromba: egy vágásban p.o. kettévágni fát vagy egyebet
Izlet, megizlet: megpüsszögtet a portubák, légvonal stb. *Izleti*: püsszöghetnek

J

Jára-futa: lótás-futás. *Jári-futi*: futkosó
Járkotál: sifitel
Járós: guzsalyasba járó legény; *az ő járóssa*: az ő szereteje
Jártas-kótes, járt-kőt: aki sokat járt-kelt. *Jártas-kótes legény*
Játoz: druszáz, e főnévtől: *ját* = drusza, pajtás (*Jád*: Hétf.)
Javátolni: javallani, ajánlani, rábiztatni
Jehetők: jöhetnek; *jehessön* (Usz.)
Jérke: egy éves kecske
Jeszke: ijedős; *jeszke ló*. *Jettség*: ijedtség; *jedni*: ijedni
Johászodni, megjohászódni: kiengesztelődni, megcsendesedni
Johok: a juh szónak többese. *Adj enni a johoknak*.
Jókarat: mikor a legény leányt oszt a másíknak a táncban, azt mondja *jókaratnak*.
Jókora: sem nagy, sem kicsi. *Diókora, öklömkora*: dió, öklöm nagyságú
Jóllakástól való: csak arra való, hogy jóllakhassék tőle vki
Jószierint: jószerűleg, jórendin, alkalmasint
Juttig való: elegendő, mindenkinek rész juthat belőle

K

Kabala: mikor a matolláló vétségből azon egy nyomban kétszer veti a fonalszálat, mondják: *kabalát vetett*. *Kabala* jelent Uszéken mindenféle lovat is. *Kabala*: ekekabala. Csíkban: *kételen csúszo*.

Kacsula: játék a gyermekeknel: egy t.i. állva lábai elé veti sapkáját, a több társak akarják azt előle elrúgni, ő gondosan igyekszik azt lábával megakadályozni, s aki elrúghatja, némi előnnyel bír (Usz.)

Kahoj: az a fa, melyre a házi kemencék cserépkályhát alapítják. *Tedd a kahojra, a kahojfára*. (Usz.)

Kajács, kajcsa: horgas lábú, kajsza

Kajt: kajtárkodik, kajtárol, kajtat. *Ne kajtass annyit! Ó, mit kajtassz, te kajti!*

Kákni: tátni a száját (Torockó)

Kákvirág: havadi, nárcisz. *Fejér havadi, sárig v. sárga havadi*.
Cukros kákvirág

- Kalák:* lopott marhának megtérítéséért előre adott pénz (Usz.)
Kalári: kontyartó lapos hosszukó ón v. vas
Kalonyál: rakesgat, papusál. *Napestig csak a lábát kalonyál-gassa* = egymásra papusálja
Kam: kan. *Erëdj, rekeszd bé a kamot; kiherélték a kamokot.*
Kancsi: kancsal. *Kancsíni*
Kándász: kondás (Usz.)
Kankó: akárminémű fá-, vashorog v. kapocs, és: mankó
Kanzsa: egy éves kandisznó (Usz.)
Kánya orriú: horgas, hegyes orrú
Kanyvadoz: a virág dér v. forróság után. Mondják így is: *konyvad, lekonyvad, kányvad, kánnyad*
Kapdál: vmi után v. vmin
Kápóna: kápolna
Kápsál, kápsálódik: vakaródik; *a medve megkápsálta; minek kápsálódik annyi, te?!*
Kapsogtat: csattogtat
Kapuzábé: kapufélfa. *A kapuzábétól vett búcsút.*
Karamitt: kört csinál. *Jól karamított belőlle:* levágott. *Karamodik:* kanyarodik — part
Karé: karaj, és: rozsalj; *karél:* rostál; *karén* v. *karéba:* félkördeden, kerekítőleg — rakni
Karikós: karika(lábú)
Karingó v. *keringő:* örvény. *Karingó bábó* v. *kerembábó:* gye-rek-játék, midőn valami körülforog
Karjos: karosszék
Karmöntő: karmantyú — aratóknál
Karuj: karvaj
Kasmat v. *kasmota:* mindenféle hányt-vetett portéka, mi ha érintik, zajt csinál, innen: *kasmatlás, kasmatolni:* zakatolni
Kaszaj: kazal. *Kaszaj széna* v. *fa*
Kaszzerő: koszorú (Torockó)
Katrat: valami aprólékságot keres s szedeget össze. *Katrasz tűzgyújtánivalót.*
Katyó: főtt szilva; *katyós, megkатыósodott:* ellágyult
Kauncol: a megláncolt ebről mondják, mikor békétlenül ugat magában
Kebeles: torkos, nagyiható (Cs.)
Keccër: kétszer (Hsz.) *Keccör* v. *kecczö'* (Kfsz.)
Kecskebukka: kecskekóra (Erdv. *kecskebucska*)
Kęcętet: a lovat szájcsattogtatással hajtja; *keceg:* perceg — az óra. *Keccen, lekeccen:* gúnyosan mondják a gögősről, hányavetről, ha lóról v. hivatali polcáról is lepottyan
Kelevész: épületszarvazáskor egy rúdnak felső végére kötelet kötnek, s azt a felállítandó szarufák kakasüllőjére rákötik, s rendre azon köteles rúd segítségével állítják fel a szarufákat — azon köteles rudat kelevésznek nevezik (Hsz.). *Serkény* (Usz.)
Kęllősködik: magakelletőleg bánik, viseli magát
Kencs: kenőcs (Cs.)
Kęntęrfalaz v. *köntęrfalaz:* fog ide is, tova is; *fertályoskodik*
Kényszęri: kénytelenkedő. *Be kęnszęri mődra menyen a te dőgod.*
Kępęs, p.o. *nem kępes:* nem lehet. (Kolozsvárt: *nem kępesse.*)
Ugyan hogy kępes ezt tenned? Ha kępes, tedd meg: ha lehet, tedd meg
Kępęszkędik v. *gebbeszkedik:* rémesen rámereszkedik, mint egy fakęp
Kępni: kęppedni. *Kępsęg:* csoda; *megfogta a kępsęg:* csoda fogta; *elkęptem rajta:* elhűltem rajta; *kęptet:* bámít, ijeszti; *kęptibe:* kęppedtibe — eláll szemé-szája. *Elkęppedni:* elbámulni

Képzeldik. Nekem úgy képzeldik: nekem úgy tetszik

Kerek egész Hszéken v. Uszéken nincs párja. De nem szokták mondani: *Kerek* egész Csíkba v. Mszéken. Ezt Csíkról így mondanák ki: *Csik országába nincs párja.*

Kércél: rágcسال, p.o. egér

Kerimbógázik: körbe kalimpál, karingózik

Kérincsél: kéreget

Keröng: kering (Usz.)

Kéröre szólni: mikor a marha kérőt rág, s ezért szól a csengető rajta sajátos hangon

Késleg: p.o. hajtani a marhát annyit teszen, mint tereh nélkül szabadon v. kötéllel összekötve, vagy járomban, de teher nélkül hajtani. (*Késenn:* szabadon, nyűg nélkül. Ormánási szó, l. Tájisz.)

Kés szaka: a késnek a nyelv és éllapja közti nyakrovatóka; innen: *szaka* — a kerék- és abroncsé. *Szakát vetett a kerék;* az *abroncs szakája*

Késén: későn. *Kesébben*

Kételemekdik: kénytelen-kelletlen módon cselekszik. *Kételemésem tartja:* kénytelen vagyok vele

Kettévágni: kettévágni (Usz.)

Keveesség: kevéssé; *kicsidédg:* kicsi ideig; *többég:* több ideig

Kezdi: kezd. *Ő fogadkozni kezdik.* (Usz. néhol)

Kézügön v. kezügibe: készenkaphatólag — tartani vkit. *Kézenközön:* közösen, több kéz között

Kibekkedés: utálság, irtózat. *Kibekkedés nézni is. Kibekkedem miatta.*

Kicsidélmi: kicsinek tartani

Kicsinnébe: kicsinbe, kevés híján múlt, hogy...

Kicsők: a gyermekek egymást *kicsőkik:* kiütik a libból a láncszemezésnél

Kidülleszt: kidőleszt

Kifogat: kipuhatol, kikémlél

Kihérgél: kitúr

Kiközlet: közből kihagy

Kilakni: kilaknak a gyermekei = másutt szolgáltnak

Kiméncsürült: kidülledt — szeme

Kimil: kímél (Hsz.), *kémél* (Usz. és Cs.)

Kirlán: éves bárány (Msz.), *mióra* (Usz.)

Kirrög a tojáson ülő tyúk

Kiszi: kocsonyaforma étel neme, zabtöcsből kovással megkeletve úgy főzik, mint a kását, s tejjel v. szilvalével eszik — csak nyelni kell, de megrágni nem szokás.

Kiszímléli, kiszímlí: kiürügyeli — magát belőle

Kivaszkolódik: kívánszorog, kászolódik — az ágyból

Kivilágra ojan: éppen olyan

Kócs: kulcs; *kócsár:* kulcsár. *Kócsollik:* keményen csukódik össze; *kócsos:* kemény csugájú — dióbél

Kocogány: derékig erő ujjas zekeposztóból a közrendüeknél (Usz.)

Kodágni: p.o. a tyúk

Kodoz: éhezve jár szét v. ül; *kodozik:* szenved éhségtől. *Egyél, hogy ne kodozz, mind otthon!* *Elkodohozott* (Usz.)

Kohéngatni: kohén szóval csúfolni, mikor valakit szeméremértő működésen kapnak, v. ha elbúvik egyik gyerek s a más megkapja, lekohéngatja e szóval. — *Kuhit* mondani: megvetőleg elhagyni vkit, lemondani róla (Usz.)

Kók: botyikó; *kócos páca:* a végén, hol fogják, csont vagy réz botyikós (Usz.)

Kollát lábú: horgas lábú

Konászodik, megkonászik: csendesedik, magában megjő

Koncol: türköl — gyermek a tojással

Kondorikó: kondor szál — a futó növényen

Kankorgat: fintorgat. *Ne konkorgaszd az arrodot!*

Konkorodik, koncsorog: — kígyó; szalonnabőr a tűzben

Konnyaszt: nyakon üt. *Ma jól megkonnyasztlak!*

Koppsemmi: nagysemmi. *Mit kaptál? Koppsemmit! Hoztál-e vmit? Igen koppsemmit!*

Kopocskál: kopácsol

Kopogó fejemre: egyes-egyedül — vagyok

Korcsia: kis szánkó, korcsolya. *Korcsiázni*

Kóré: kóró

Korhadék: száraz takarmány-roncsolék

Korhantó: semmirekellő

Korittó: kisedet sajt

Korkojó: féleszű, csodatermészetű

Korlát: deszkakerítés (Msz.) = *üstfa* (Usz.)

Kosár: e szót a hszéki ember e három szóval mondja ki: *kas, kasár, kasornya*, mégpedig mindég megkülönböztetett értelemmel.

Kas: így nevezi a törökbúzás kast, polyvahordó kast, búzatartó kast. *Kasár:* az a kerítés, melyben az esztenás juhok, vagy más nyájak, makkoló sertések erdőn v. mezőn éjjeli szállásra megrekesztvék.

Kasármak nevezik azt a kerítést is, melybe a határon prédáló marhát elzárják. *Megkasárogni* a földet annyit tesz, mint rajta a nyáját trágyázás végett meghálatni. *Megforgatni a kasárt* azt teszi, hogy azt a megtrágyázandó földön tovább helyezik, amint következik.

Kasornya: e szóval mondják ki a virágtartó, élelemhordozó, gyümölcsstartó, strimflikötő, s bármely másféle kisebbszerű kasokat.

Kosda: több éves berbécs (Usz.)

Koszik: kopik, vásik; *koszlat, kosztat:* hámlat

Koszlobár: kis becsű, alávaló ember

Koszmos: koszos, varas, piszkos

Kosztolni: koszttal v. karóval verni — a gyümölcsöt a fáról.

Kosztorang: túlságos magas növésű, arányos izmok nélkül

Kotymány: sáros hely utakon

Kótya: egy hosszú fácska, melyet a játszó legénkek négyesben szoktak ütni botokkal; *kótyázni* (Usz.). *Kotyka:* labda; *kotykázni:* labdázni; *kótyázás* (Torockó)

Kotyogós: ittas, jó félbe van

Kotyós: igen elért szilváról mondják

Köblös: gomba neme, mely a gabona közt terem, akkora, mint egy nagy egér füle, némelykor teli apró maggal, mely elein veres, később megbarnul. Az aratók abból jövendőlik meg a gabona eresz-tőségét, ha t. i. sok mag vagy kevés van benne. (Usz.)

Kögyös v. *kigyos* v. *kegyös:* kegyes, és: szép, szerény (Usz.), *kegyes* (Hsz.)

Köllös-közepe: éppen a közepe

Kön, megkön: elérik. *Megkönt a szilva: megráncosodott* (Cs.)

Könnyedön v. *könnyedén* v. *könnyüszölleg* (Usz.)

Könyöklő: ahol a marháknak a csüriből keresztül enni adnak (Usz.)

Köpec: göbecs, tócsa (Hétf.) és: egy erdővidéki falu, honnan a közszó: *Baj van Köpecen* = meggyült a bajunk

Köpörödik: töpörödik

Körmönködik: kapaszkodik. *Körmös legény:* jó fogd-meg legény

Köröpl: körüljár, repdes, p.o. mikor a fára szállt ülöt szarkák s varjak körülrepdesik cseregeve, károgva — szokták mondani: *ugyan köröplik a varjak. Köröplői a leányt a legény:* jár körüle, víjja

Kötelezkedik: ígérkezik

Kótes: cikás, csírás — gabona

Kótság: általában minden, amivel a kenyeret v. puliszkát enni szokták

Közi: közé. *Közből:* pl. *baj van még közből* = nehézség van még a dologban

Közküpülődik: házsártosan, izgágásan veszekedik

Közlet: közbe ejt, közbehangy; *közletőleg:* közbefogólag. *Jól közlesd azt az árkol, nehogy a kerék beleessék.*

Közöst: közösen; *közöst birtokolva;* *közöst igazítsuk:* együtt hajtsuk végre

Kuckaringós: cikornyás, kacskaringós

Kuhar: terméketlen omladványos hely (Msz.)

Kukujza: áfonya

Kuréz: tréfál. *Ne kurézz, héj!*

Kurittyol: éjenként az utcán kurjongat

Kuvad: guvad, p.o. a fa kérge, midőn lehámlik. *Kuvadoz:* a szárazon szántott föld

Küjjele, kült, küvül, kivült: kívül, kül, kívülről; *küjjebb:* kijebbb; *künnebb:* kinnebb; *künnét, küvünnét, küjjelel* stb.

Kürül: körül; *kürülbé:* körülbelől, mintegy

Külü: nagy só- és máktörő fadozsár. *Zöld külü:* zöld harkály

Küsdbe menni: birkózni, birokba menni

Küsdég, küsdég, küsded: kisded. *Küsruha:* zsebkeszkenő

Küselész, küselész: élesztős keverék

L

Lábánvaló v. *lábos:* vetés, termény, mely még nincs learatva, lekaszálna. *Lábka:* lábszó, faláb; *lábkázni:* falábon járni. *Lábint* v. *lábbint:* lábával nyomint

Lacsik: mikor a macska, kutya iszik v. levesételt eszik, a székely ezt úgy mondja: *a macska lacsik, a kutya lacsik. Lacsni*

Lagymatag, lagymatég: lenge, félmeleg, és: lágy — ember

Laj: zsilipen aluli hely, v. lezuhanó víz deszkából készült árka, malomnál — a malomkerék felett

Lajtol: a hegyre nagy bajjal kilajtol (Usz.)

Lak: alak, buba értelemben. *Édes lakom! szép kicsi lakoskám!*

Lámpó: lágy, puha, lomha

Lámsza v. *lámszag:* *hadd lám — hadd lássam! Ládsza*

Lándég: ládd-e? (Usz. és Erdv. néhol)

Langalló: palacsinta — kenyértésztaból; mintha mondaná: langon sült sütemény

Lanyhó, lajhó: lágy, puha ember v. marha. *Be lanyhó ember vagy!*

Lapi: lapu, akárminemű fa v. veteménylevél. *Lipilapi:* igen gyér levelű káposztafőről mondják

Láhatom: láthatom. *Láhassuk*

Lapótya: vastag palacsinta

Láz: nagy fennsík

Lecskédni: locsolni, sáros vízzel preckelni

Leb: a láng éle v. teteje (Usz.)

Lebbedéz: lebked. *Jőizún lebbedez a szél.*

Lebelég: szellőzi magát, restelkedik

Lebënkél, libonkál, libinkél: lebeg p.o. víz színén

Lecikkent: lecsippent, leszegint

Lecirmolni: legyalázni, legazolni

Lecs: elfőtt ázalék; *lecskáposzta:* lucskoskáposzta. *Lecsi, licsi* *ficsi, lecsperdi*

Lecselő: a kovácsoknál; a kürtöskalács sütésnél

Lederc: gamat étel

Leduzni: leleppenteni — ajakát

Legéntem, -ed, -e, *leántam*, -ad, -a: legény, leány koromba. *Legéntembe*

Legén! erőssen megházasodám: bizony rossz házasságot tevék (Usz.)

Legyáfol: legyaláz, lediflámál

Lekajladt — a kedve: lekonyadt (Usz.)

Lekeremitt: kereken leszeg

Lélekdobáló: kenyér; *lélekhajgáló*: galuska; *szájboszsontó*: pálinka (tréfásan)

Lelibbenteni: lelebbenteni — szél a kalapot az ember fejéből

Léngé: lágymeleg, langyos — víz. *Léngedik*: lengül, langyul, lengésedik

Léngeteg: megernyed, elviselt, szakadásnak indult, p.o. ing

Lengyén: sárga virág. *Olyan sárga, mind a sárig lengyen.*

Lepcs: leppentyű, és: pittyedt ajak, meg: pofonlepcsentes. *Úgy vágta pofon, hogy ugyan meglepsent.* *Lepcsés*: iusta öltözetű v. sokbeszédű. *Lepécs*: sárral, hóval elegyített hígság. *Lepényén*: lustán, leppesen

Lépesül: gazdagodik

Leppencs v. *leppögő*: késedezve, szagatva beszélő ember

Leptibe: halkán, lassan, nem szeleskedve

Lesdi v. *lesi*: ólálkodó; lesködi ember

Lesunyasztani: letartani, leeresztani fejét v. farkát; leginkább fülét a macska, a kutya, ló

Lésza: a vékony vesszőből font szekércast és a majorházaknál a juhok akla körüli, tovább vihető kertelést nevezik így (Usz.)

Leszínélni: lefölnözni, letisztítani — mézet, és: lebárdolni

Letépelni: levetni, letiporni a földre

Leterítettzni: földre lefekünni, valamit maga alá teregetve, s anélkül is

Lézörégni: lézengeni

Lezsbél: lebzsel = tunyán hever

Levesz: lesenyved — tag. *Leveszett a kis gyermek hónyalja* v. ágyéka

Libár: izomtalan, gyenge termetű (Usz.)

Libbencs: egyik lába kurtább. *Libbent*, *libickel*: sántáról mondják. *Libbents errefelé.*

Licskol: lucskol; *licskos*: lucskos

Liklik: csiklik (tréfásan)

Liphec, *libhec*: ügyetlen

Lipicsán: gyáva, rossz testállású

Lipinka v. *liponka*: libegő hinta, és: libbegő v. sántító ember. *Lipinka Péter*

Lóbi: lógó mi, fityegő

Locsadék: rossz, híg étel. *Locsadékkal is kielégíti.*

Lódigálni, *dobogálni* v. *hanyigálni*: dobálni

Lófiú: csitkó. *Lótok*: hám (Cs.)

Lógározni: tétova járkálni

Lógínyázik, *lókonyázik*: azon egy helyen ide s tova mozog, p.o. a sasfa a földben, az ág, növény, kóró stb.

Lok: két hegy közötti keskeny tér

Lombi: lombos szőrű. Innen az ökör nevezet: *Csá Lombi!* *Lom*, *lomos*, *lomatlan*: szőrborítékos, szőrborítékalan

Lopacsolni: lopdosni. *Lopicskálni*, *lopocskálni*, *lopocskolni*

Lóposz v. *lóposzogó*: puhatag, pöfeteg = alma nagyságú, gomba-idomú fejr növény kaszálókon s erdőben, mely megérvén, idővel füstölő szürkés-fekete hamuforma por jó ki belőle, ha gázolják

Lopta: labda; *loptázni*

Lök: likas térség magas helyen (Usz.)

Lőtő v. *lőjtő*: lejtő

Lötyke, lötyögős: ami felolvadt; *lötykölni:* hígra keverni; *lötytyed:* meghígul

Lötyönfűty: hitvány, gyáva. *Lötyög-fűtyög* (Usz.)

Lúdbőrű: bibircsós bőrű

Lökkenő: útgödör

Lükkütni: mikor a gyermek magát a földön ülve lógatja, mire neki azt szokták mondani: *Lükküt, lükküt, jó mozsár!*

M

Macskálódik: nyüglődik, ügyetlenül, ferdén tesz vmit

Mácsik: mákos csík, nagypénteki étel sodrott tésztaból (Usz.)

Maga: ugyan, de ugyan, no. *Maga miért?* = ugyan miért? *Maga ne dolgozzál! Maga bizon:* no bizon

Magáavaló: magányszerető, és: magán, külön levő

Magamszín: magamszínű v. *színemféle:* oly színű, mint én

Magyaró: mogyoró

Mái: mai. *A mái szentséges nap*

Majt, majtéj: majd, majdég

Makuj: makacs, akaratos, szóra nem vehető, makrancos

Makverő: vakmerő

Málás: árvíz összehordta v. víz színén összeverődött mindenféle apróság (Kfsz.)

Maláta: az ecetnek megtört vadalma elvetni való része (Usz.)

Mállik — akármí, ami zsendül. *Mallik* a szilva, zab, törökbúza, cseresznye

Mamós: mumus, rémkép. *Megmar mamós!* (gyermekeknek mondják) = ne nyúlj v. ne menj oda!

Mamuszkol, majkol, mamókál: nagy lassan, majszogva csinál vmit

Mán, máng, má': már

Mányi: másikanyó = nagyanyó (Hétf.)

Mápó v. *mák:* másikapó = nagyapó (Hétf.)

Marin, nagy marin: tályog — fültön, nyakszirten v. egyebütt keletkező nagy csomó, kelés

Marul: marjul. *Kimarult a karja.*

Másodolni: ismételni

Maszok: apró szőrportéka, ami a gyapjunémüből kiszotyog (Usz.)

Masztol, maszatal, moszto: mocskol, összezúz, morzsol, apróra őröl. *Masztos:* mocskos

Maszuta: aki gyáván s hosszason pipizál = dolgozik vmit. *Maj-szi, majszogó*

Matarász, matikál, matrizsál: keresgél — kézzel

Mazlag: rongyos csepüöltöny (Usz.)

Mazsár: mozsár (Usz.)

Me, mesze: ne, nesze! *Mesztek, metek:* nesztek

Mëckëndár: Metzenseifer [német: nöcsábász]

Megbogározni: futosni (Hétf.)

Megbúzlögel: tél-túl megbúzlöglét. *A marha a kóstat csak megbúzlögeli, s ott hagyja.*

Megcsámporodik: savanyúság által megromlik

Megcsukorgatni: megsugorgatni

Megernyesedik: megsíkul — az út (Homr.)

Mëgesëtt szüvibe: megszorodott. *Szüve megesett rajta:* megsajnálta

Mëgeszëlni: megészlelni, felfogni

Megcsëppenteni: megfëjni a tehenet, mikor kicsi tejet ad

Meggyakrozni: sűrűn tüzdelni — lábát a táncban

- Meghívánkozni*: megsóványodni
Meghódlík — a gyermek: azt tartják, hogy ha a kis szopó gyermek a holdba néz, hassikulást kap, elfogy és elsárgul
Mégi: megé. *Bébútt a pest megí*.
Mégintlen, megéntlen: viszont, megint
Megkörmözzik — a sár, mikor fagyni kezd
Megmejjed; elpusztul; *kimejjed* mindeniből
Megmírgilusodott: rossz kedve van, megbikacsolta magát
Megmurrán: megbúsul; *megmurranta magát a szél*.
Megnégyelni: vkit észrevehetőképpen megverni
Megoklok: jótállok (Usz.)
Megöbred: felébred (Usz.)
Megrázta a ló = az idő, a nyomorúság, az öregség
Megrökken: rogyva rándul v. ütődik
Megrőkönnyödik — a fa, midőn az állásban megromlik, megfő
Megsirül: nekiiramodik. *Megsirült*, mint a forgószelel
Megsuvasztani: erősen megütni akármivel
Megsüllen: a tűzre visszatett puliszka, kása
Megszabni: díszarányossá tenni, p.o. az oszlop megszabja az épületet; a köntös megszabja az ember testét v. dalibbá teszi
Megszönten: megsejteni (Usz.), *megszönten* (Hsz.)
Megtepsenni: elnyúlni
Mégvénni — a dísznónak a szakáját, tyúknak a pipját; *megvenni* az égő épületet = megmenteni. *Megvette nőül*: elvette. *Megvette a félszit*: félelmessé tette magát előtte
Méhejt v. méhejt: mely helyen, hol? *Méhêré*: mely helyre (Usz.)
Mejjékest: egy vonalban — mentem vele (Usz.)
Méncsêrêdik: p.o. ha az iszákos szeme a sok szeszes ital miatt elvörösült és elrútult, mondják: *kiméncsêredett a szeme*. Így az elkényesült anyás gyermekről, aki ha kedvit be nem töltik, mindjárt mérgesen sír, s száját elvonva rút képet csinál, szokták mondani: *Ha valami nem tetszik neki, mindjárt elméncsêredik*.
Ménês: van, ki egyetlen rossz lováról is mondja: *az én mérnesem* (Msz.)
Ménkô: mennykô (Usz.)
Merênke: merítő sêtár
Merênkêdik: kételkedve készül ugrani át — az árkot
Merét, merôt: merôen v. merôben, mereiben, folyton. *Merôs-me-reibe*: egészen
Merkêl: duzzog magában
Merrünt: mi tájt, hol? *Merrünnet*: honnan, merrôl felôl?
Messzüve, messzüvé: messzire
Met, mett: mert (Hsz.), *mer v. mê* (Usz.)
Mét, miétt: mért, miért (Hsz.), *mé', mér v. miér?* (Usz.)
Métô: métely. *Métôs*: mételyes (Usz.)
Mêzge: mézga; *mêzge'llik*: mézgát erszét némely fa tavaszkor
Mic: perc. *Egy micre megvan, csak fogjunksa hezsa! Nem kell neki több egy micnél*.
Mihent, mihentêsên, mientês-miênt: mihelyt
Mihôt: mióta
Miik v. meik v. mîk: melyik, mely. *Valamik, valameik*
Mîjes: müves p.o. kômijes. *Te mîjes vagy ebbe dologba*: részes; *mîjesnap v. miesnap* [: hétköznap]
Mikô: mikor. *Mikô mönyünk el?* (Usz.)
Millér: szénnek kiégetés végett összerakott facsomó (Usz.)
Mimêlêg, bibêlêg: nebeleg

- Mindēnlētteképpen*: mindenképen
Mindonkő: mindenkor (Usz.)
Mintsebb, mintsább: mintsem (Usz.)
Mióra v. *millóra*: dűszke v. dűszke = előhasú juh, egy éves bárány
Mínyát, minnyát, minnyá, mingyá, mingyát: mindjárt. *Mintēnēs minnyát* (Hsz.), *minnyájton* (Hétf.)
Mióka, miuka!: kis macskát szólító nevezet
Mirgyilusos: mérges
Módotlan: tehetetlen, szegény; *módúlag*: módon, p.o. *jómódúlag* építeni. — *Azonmódúlag*: azonmódon, úgy
Mohodt: mohult
Monyas, monyi: ménlő
Mordáj ember: erős, bátor, haragos ember. *Mordiás* v. *morgyiás*: mord, iszonyú
Morgó: a Marosvásárhely melletti Maros vízágak összeszakadása
Mormojál: duzzog, morrog
Morzsika, morzsinka: morzsácska, morzsalék (Hsz.). *Mozzsácska* (Kfsz.)
Moskotár, mocskotár: muskatály — szilva, szőlő stb.
Mosztolék v. *mosztalék, moszt*: morzsalék; elhányt héja s rothadt darabjai a gyümölcsnek; *egér mosztolék*: egér által apróra őrölt gabona- v. kenyéraprólék
Möndöle, möndölecske: a juh mesebeli neve (Usz.)
Mönyön: menyen. *Mönj el te! Hát még nem möntél el?* (Usz.)
Muckorodik, melléje muckorodott: lapult, vonult, helyezkedett.
Hezza muckorodtam.
Muha: moha; *muhásodott*: mohosuk
Mumák: szótlán, buta, hallgatag
Murrantani v. *murrogatni*: mikor a követ hengergőleg dobják el az úton és *murrog* v. *durrog*. *Murrog*: a szél, elhajtott karika, kő stb. *Murrogató*: durrogató
Muszkotol: elmorzszál, megzúz. *Elmuszkotolja* a gyerek a kezibe adott kenyeret
Musztika: lépsalak — sajtolt
Muszuj: fersing (Torockó)
Mutuj: szótlán, míveletlen, durva — gyermek
Muzsda: a szántók s kaszálók közti füves barázda (Cs.), *mēzsde* (Hsz.)

N

- Nagyot falt*: ereje fölött munkához fogott valaki
Nainnya: nagyanyja. *A nainnyád halála; nainnyád térgye*. Akkor mondják, ha valaki rosszul találva a tárgyat, szól a beszédbe
Nálunk felé: hozzánk felé. *Nálunk felé jő az ellenség. Jere nálunk!*
Nanás: aki legénynek leányt, leánynak legényt szerez közbenjárása által (Usz.)
Napnyuguti: napnyugoti (Usz.)
Nászolódik, nászenuszólódik: szedi össze magát s holmiját, készülődik
Nē: ni! — *Né! ni te né!* = íme. Felkiáltó szócska figyelemkeltés végett
Nebélég: lebeleg, hasztalankodik
Nekiüllengemi: módosán nekihelyeztetni — magát

Nekitűrőzik: nekitűrközik
Néma: persely (Torockó)
Nemáj v. *mit máj*: miért? *Nemáj vesztögetöm rea a szót*, v. *mit máj vesztögetöm* stb. (Usz.)
Neszere: szeles, futó eszű; *neszei*, *neszettel*, *neszlet*: zajt csinál
Neszüdik, *neszített*: indulatosan vágyik rá; *neki neszített*: vágyat kapott rá
Néitöntök: ügyetlen, együgyű
Netet: szeleskedve összezavar vmit, ide s tova kapkod. *Ne netess, te neszere! Te neszeti!*
Netez: tétováz, kapkod, néz szerteszt. *Mit netezsz annyit, te?*
Nevetlen ujj: nevendék ujj
-ni, -nütt; -nul, -nül: *-hoz, -hez, -nál, -nél, -tól, -től* — lakhelyre vonatkozólag: *Pálni, Pálnütt, Páléknul, Eszteréknül. Menyek a bíróni, a bíróékni, a bírónul jövök.*
Nihány: néhány
Níma: néma
Nímet: német. *Nímet szél*: nyugoti szél
Nőrinc: Lőrinc
Nunta: menyegző (Hétf.)
Nünyögni v. *nyönnyögni*: ünnyögni v. ümmögni

Ny

Nyábálódik, *nyebelég*, *lebelég*: ügyetlenkedik
Nyaka!: nyakba ver = nyaklevest ad neki; és: kaszálás közben a fünek csak hegyit szeldeli a rossz kaszás
Nyak csigája: nyak csigolyája
Nyakintani: biccenteni; *nyakingat*: gyökinget; *nyakángami*: vonakodást jelenteni. *Te mit nyakángatsz annyit! Tám nem akarsz jöni?!*
Nyalázó: mivel az asszonyok fonóban egymást kínálják: pityóka, főtt törökbúza, alma stb.
Nyányó, *nyavicka*, *nyámi*: ügyetlen, gyáva
Nyáskálódik, *nyáskál*, *nyáskotol*: nyügölődik, hágdos, peckelődik, póciókálódik
Nyég: nyög. *Nyégődözni. Mondd ki mán egyszer, no! ne nyegődözz annyit vélle!*
Nyelventyű: a szántásnál a két első ökör tézsoláját feltoldó v. összekötő eszköz v. peszlek
Nyess: nyers
Nyevere: minden lébe kalán; kényes, gyáva. *Nyeverég*: nyavalyog
Nyifatul: nyafog, nyifog
-nyíg, -nyég; -nig, -nég; -nyira, -néra, -nyére; p.o. *hajtásnyig, -nyég, -nyira* v. *hajtásnyéra*; egy *mé földnég, -nyére* v. *-nyire* stb.
Nyilamat: nyilat, p.o. hegyé
Nyilamodik: nyúlamodik, p.o. előre; *a ló elényilamolott* v. *nyilamolott*
Nyillog: nyílong
Nyilva, nyilván: bizonyosan
Nyirángos: nyirkos — út
Nyiszitél, *nyiszkitel*, *nyüszöl*: reszelget v. metsz vmit rossz késsel
Nyiszorog: nyikorog, nyakorog, nyekereg, p.o. az ajtó. Ritkán: *csekerög* (Usz.)
Nyivászka: élhetetlen, vannyogó — inkább leánykáról

Nyól: nyúl; *nyójt:* nyújt; *nyólik:* nyúlik. *Nyólik a nyaka belé:* sok gond- s költségibe kerül. *Nyólás:* nyúlás. Egy *nyólast* szőtt már az osztovátán: egy részt. Ez a nyüstitől a csigáig hátranyúló darab, melyet szétszednek, és két pálcával elkülönítenek, hogy a fonal össze ne sodródjék, mit egy *nyólásnak* neveznek. *Nyútani:* nyújtani

Nyomodni: nyomkodni

Nyosztolni, nyosztani: nyúzgálni, tépdelve nyúzni; *nyosztika:* nyosztalék = rosszul vágott hús v. bőr

Nyugunni: nyugodni; *nyugusom:* nyugszom (Usz.)

Nyújtó: a szekér derekát összetartó hosszú farész

Nyuláncol: lassan dolgozik

Nyüszgeteg: helyt nem ülő, mint a nyü

Nyüszkötöl, nyüskötöl, nyüstöl: sifitel, nyugtalanul hánykolódik

Nyüszüleány: nász- v. nyoszolyóleány; *nyüszüpagácsa:* lakadalmi pogácsa (Hsz.). *Nyaszaró ján* (Torockó)

Nyüvestén: nöstény

O, Ó

Ócsu: olcsó (Hsz.). *Ócsó* (Usz.)

Ódalá: oda le

Ódalbahó: farkas. *Húzzad ki a vőgyből a fát, ha megetted a polyvát, hogy egyen meg az ódalbahá.* (Hétf.)

Ódacsosszintani: hebeburgya módon odaadni

Ódallagos: ódaltos, ódalsó; *ódalani, ódarolni* v. *ódarlani:* oldalt járni; *ódallos:* fartatós út; *ódaltag* v. *ódalts:* oldaloslag

Ódaülni: kimaradni

Ódik: oldódzik; *megódott* — a szijju

Ódor: udor = csűrben búza- v. szénatartó hely, szakasz, földtől fel a koszorúfáig

Ódvarhely: Udvarhely (Homr.)

Okrándani, ikrándani: irtózni, hökkenni. *Megokrándott*

Októ: oktondi. *Nagy októ* vagy *te!*

Ollóba venni: az építésnél az összekötött szarufákat szokták inkább ollóba venni, azaz: hosszú rudakra kötött kötéllel átkapcsolva emelni és fenntartani (Usz.)

Omlólag van: terhes

Ontok v. *őtő:* mit a mejjékbe belészőnek vagy öltnek. *Lábbogó:* mikor a mejjék egy része megfityen; *megjáró:* a mejjéknek az a része, melyet nem fogtak bé a bordába, nyüstbe (Usz.)

Ontorác: az oly kakascsirkét nevezik így, melyben a nemi ösztön későre fejlődik; átvitt értelemben legényről is mondják (Usz.)

Ormó: bőrnek kelése, felcsattanása. — *Ormós:* hoporjas. *Felormózott.* *Ormojodzik:* görözdölődik, horzsolódik

Orotás, orotvány, ortovány, irtovány: felszántott bokros, erdős hely v. gyepe

Orrongatni: haragot mutatni. *Orrolni* vkire: bosszút forralni (Usz.)

Ort v. *ert:* ezzel csak rákot számlálnak; *egy ort rák:* 25 rák

Orvas, orvasság: orvos, orvosság

Ossó v. *ősó:* orsó (Usz.)

Oszitt: uszít

Osztág, osztáng, osztég, esztág: azután (Hsz. és Usz.). *Ojsztán, ojsztántoson* (Hétf.)

Ótó: túrőbeoltásra való szárított báránygyomor

Ottogyon, ittégyn: ott, itt, azon v. ezen a helyen (Usz.)

Ö, Ó

Öbred (Kfsz.), *ëbred* (Homr.), *ebred*, *ëbred* és *ëbred* (Hsz.)
Öcsém, *ëcsém* és *ëcsém* (vegyesen használják Kfszéken); *ëcsém* (Hsz.)

Ódöng: dülöngözve megy az úton — az elhízott ember

Ókjeme. *Szëgény ókjeme*: ezt akkor szokták mondani, mikor vki értelmén, erején vagy tehetségén feljül feszül, feszeng; mikor nagyot akar, mire nem képes; mikor olyat kíván, mire nem tartják érdemesnek.

Ökörcsata: ökörcsorda (Homr.)

Ökröndi: buta, bárdolatlan, durva ember

Önged: enged. *Öngedetlen* (Kfsz.)

Ökörfal: a falunak a mező felőli védkertjei, és a vetésmezőt az erdőtől elválasztó sánchányás

Örözni: örizni

Összedollik, *ësszedollik*: összetorhad, összedohollik

Összeöklöm, *ësszeöklöm*: két öklöm együtt; *ësszemarok*: a két markom együtt. *Akkora, mind az ësszeöklöm vagy mind a két ësszemarkom*.

Összesollik, *ësszesollik*: összetorhad, összesenyved; *ësszesollik-folik*: összeforr, összetekerőzik, összeáll

Összesunyja: összehúzza, kucorítja — magát v. egyebet

Összevétni v. *ësszevétni*: összetéveszteni

Ösveny: ösvény

Özönfa: vízben keménnyé avult fekete fa

P

Pác: a meghéhelt kendernek a csepünél és szösznél valamennyivel finomabb részecskeje. *Megpácolni*: ecsetelni

Packona: patkonca

Pad, *padláda*: hosszú keskeny láda, mi egyszersmind ülőhelyül is, fejrénémük tartásául is szolgál

Padmój, *padmaj*: pandal. *Padmojt ás a víz a mart alá*. A sírnak *padmoja*

Pajmog, *pumog*, *pustog*: magában evődik, kárpálódik, mondogat. *Pustog a fülibe*: sugdos

Palánt: a székely asszonyok palánt alatt csupán káposztapalántot értenek; másnemű palántnál kimondják: *hagymapalánt*, *répapalánt*. *A nagypalánt kész káposzta, a nagyleány kész gazdaszszony*. (Km.)

Pálha: amit az ingnek a hónya alá varrnak fel (Usz.)

Palicsinta: előhaj választék leányoknál

Palinkára v. *palinkóra*: szélnek eresztve, fillengősen venni vállra a zekét. *Palinkózik*, *palangozik*, *palankál* v. *palangol*: lebeg a szélen

Pallag: parlag. *Pallagon sült pogácsa*.

Parázsa: parázs, zsarátnak

Paré: játszótér; *ki a paréra!* = parlagtérre

Pasmag: a kártyázó ifjúságnál egy hasogatott végű fenyőlapocka, mellyel egymás tenyerébe ütnek játék közben (Usz.)

Pássadozni: henyén ásítózni. *Csak ne legyen olyan nagy kedved a pássadozásra! Indulj immán egyszer dógodra!*

Pataró, *fataró*: oly hím állat, *férfi*, kakas stb., melynek születés szerint nemző ereje nincs (Msz.)

Pëcëk: nyelve, hegye vminek, ú.m. szíjcsatnak. *Pëcëkëz*: hegyez

Pëckëlödik: erölködik valamire ereje s ideje felett; *póckolódik*, nyáskál

Pedig-hogy: jó, hogy! (nem remélt sikeréln)

Pejp: sejp

Pëlnke: pehely, pihe (Hsz.). *Pölnke* v. *pilinke* (Uusz.). *Pilinkéz* v. *pilinkél* v. *pilíngel*: szállingol — a hópehely

Pemhedéz: ingyen él, lopja a drága időt a díványon (Cs.)

Pëlleni: perleni (Hsz.). *Pölleni* (Uusz.)

Pëndër: kondor, pödrött; *penderjeges*: összefonódott kondor szálainál fogva a felfolyó növény; *penderke* v. *pendergő*: kondor szál

Pëndikés: inges — gyermek

Penég, *penét*, *penyét*, *penyég*: pedig (Homr.)

Penetó v. *penete*: ölnyi hosszú, pálca vastagságú rudacska, csomóba kötött szalmával végén, mellyel a kenyérsütő nők — miután vonóval és azzsaggal félrevonták a kemencebeli tüzet — előbb vízbe mártván, megseprik a kemence fenekét

Penyész: penész (Uusz.)

Pepe, *papa*: kenyérkalács. *A kenyérből az idén pepe lesz*: akkor mondják, mikor gyenge termék mutatkozik = becses lesz

Pepöcsöl: pepecsel, apróskodik (Uusz.)

Perémonda: útravaló

Perepács v. gyakrabban: *parapács*: friss beszédű (Hsz.). *Pàràpács* — gyermek (Uusz.). *Perepáty* (Kolozsvár)

Përme, *përmete*, *përmeteg*: innen: *permézik* v. *permetézik*. *Permeg*: permedez — a hódara

Përmeszteni v. *forrolintani* p.o. tejet; gerjeszteni — tüzet. *Permesz-tüz*: elevenkedő tűz, melyet mezőn aluvóba hagytak

Pessedéz: fakadoz — víz. *Pëzsërég*: forrad — bizseregve

Péstelődzik, *péstálódik* v. *péstálgat*: mikor valakit valami sért, de nem mondja ki egyenesen, csak példálódzva, hogy mi az, úgy mindazáltal, hogy lehessen érteni (Uusz.). *Pestélődzik* (Hsz.)

Pestfenék: hely, hol szerelmesek, ivók, kártyások szoktak találkozni. *Minden hitvány ember nálad tartja a pestfeneket*: nálad találja magát

Pëzdërrjédzik. *Szemibe pezderjédzett az esső*.

Pëzsz-büz: perzsbüz = bűdös szaga égő szőrfélének

Pikákos: kényes, válogatos. *Pikó*: bohó

Pikkenni: repedni — fel

Pila: ügyetlen, féleszű — leány

Pilisznyák: élheterlen gyenge gyermek

Pill: pillanat. Egy *pillba*: pillanatba. Egy *pirra*, *pillra*: pillanatra

Pillámlik: gyengén villámlik. *Pillamodik*: pitymallik

Pillancs: pillangó (Uusz.)

Pilled: pelyhed — le, szét. *Pilí*: pehely

Pimpós — a kenyér, mikor az hosszas tartás után megpenészlén, mintegy szószforma alakúvá lesz rajta a penész; mondják így is: *megpilisnyedett*

Pimpózik: pelyhezik, gyapzik — a virághullt bimbó, p.o. a barkáé, a csipkeburjáné

Pintóka: félfertály fele, egy porció

Pintyerél: szerfelett vékony fonalat fon

Pipál: hintálja p.o. orrát a ló

Pípös: finnyás, kényes (Uusz.)

Pipizál: *pepecsel*. *Pipizkál*: piszkál

Pirimókos: magát túlságosan cicomáozó, magáról szépet képzelő. *Ne te, be pirimókoson ül ott!*

Pirinkó v. *piránkó*: igen kicsid, paránkó. *Pirinké hó*: darahó; *pire*, *pirike* v. *pirién*: kis csirke. *Pirii piri!* v. *pirike! pirike!* = így híjják elő a csirkéket, tyúkokat Hszéken

Pirisznyedik v. *pilhznyedik*: penészedik

Pisojog: mosolyog. *Pisolyog*, *mind a vadalma*. *Milyen szép pisolygása van*. Uszék havasaján azt teszi: villámlik

Piszonyodni: pizskosodni, penészedni, rozsdásodni. *Ez a szilva megpizonyodott*.

Pizmota: pizskáló munka; és: *pizmogó* — ember

Pisztiric: kedves ízű gombafaj

Pitizskál: más dolgában gáncsoskodik; némi apró kézimunkával foglalkozóról is mondják

Pityögtet v. tojtat v. tojtat: kényeztet — gyermeket (Usz.)

Pocskondiáz: pocskol, pacskol, pizskol, legyaláz. *Pocskos*: szenyyes, pizskos, lucskos

Pócikálódik: poccolódik

Pocita, *pucita*, *radina*: gyermekágyas nőnek vitt étellei látogatás. *Te hova méssz? Én radinába!* (Hsz.) v. *pucitába* (Usz.)

Pocok: potrohos, nagyhasú

Pocok: hasítószeg-forma, fejsze alakú, lapos hegyű fácska

Pogánbors: törökbors

Páka: póla, pólya; *bépókálni* — a gyermeket

Ponk (Usz.), *pánk* (Hsz.): pók. *Pánkháló*. *Pánk* magára nemigen dívik, csak *pók*. *Megmászta a pánk* = teréhbe esett

Poloznok: tojás, mit a tojó tyúk alatt hagynak, hogy fészektől el ne szokják

Pomhadni: dagadni, p.o. ló lába

Ponkostor: az osztovátának hátulsó hasajójához kötött (I. Tájsz.) pálca-forma gömbölyeg fa, melyhez a leszövendő melyékfonal végét kötnek (Usz.)

Pónyálni, *bonyálni*: p.o. kerten esett rést csak gyengén fonnibé vesszővel s ágboggal; *felpónyálni*: p.o. szakadozott bocskort rossz madzaggal felkötni szükségből (Usz.)

Ponyoró v. *poronyó*: porhonyó

Porcolán: porcellán

Porgolátkapu: vetéskapu a falvak végein, sok helyen *tanórkapunak* is mondják

Porka hó: egy-hét ujjnyi hó, melyen — midőn újon esett — célszerűbb a vadászat. Innen *porkászni*: porkán v. friss hónyomon vadászni

Pornyálni: legeltetni a juhokkal esti időben; kopár oldalon szedegetni

Poroncsol: parancsol

Porongy: a folyók melletti fűzfa-forma vesszős bokor, melynek vékony szálaiból apró kézikosarakat kötnek (Usz.)

Posz v. *peheteg*: gombanem

Poszátolni: sokfelé oszlani (Usz.)

Posztíni: pusztítani. *Posztia*: pusztia. *Menj posztába!* = menj akárhova! *A posztia verjen le*. Hasonló ehhez: *elment Mántovába* = *pokolba*

Potyor: toplica = oly híg sár, mely — ha rátoppintunk — csizmánkra szökik fel (Usz.)

Pöszlek v. *pészlek*: gazdasági mű eszközarabjai, p.o. szekér v. osztovata pöszlekei. *Be hitvány ekepöszlekei vannak!* *Te hitvány pészlek!* (Usz.)

Pötörke v. *pětörke*: a szarufának az a beróvottan kivékonyított vége, melyet a koszorúfának számára vésett lyukába állítanak

Pözme v. *pözme*: apró száraz ágak. *Katráss egy kús pözmet össze!* (Usz. és Msz.)

Prozmitál: feleslőleg vonogatja magát teljesíteni a parancsot

Prünnyog: a tehénnyről mondják, midőn bornya után, s a bornyúról, midőn anyja után esd; mondják gyermekéről is

Pucik v. pucék: pucok

Pufra: ingyen, istennébe (nevébe). *De én neked nem adok csak úgy pufra, hallod-e?*

Puja: gyermek (Usz. ritkán)

Pumba: pontba, tüstént (Usz.)

Purcan, lepurcan: magas helyről leesik. *Lecseppen, lepottyan*

Putypuruty: fűrj, pitypalatty

Pücsi: borjú. *Me pücsi, me!*

Pülü: pele = egy állat neme, mely a bükkmakkon nagyon elszaporodik, elhízik, s húsát és zsírját meg szokták enni (myoxus glis). *Pöhlészni:* pelét fogdosni (Usz.)

R

Rács: ostornyel nagyságú fácska, melynek egyik végére szagos húst kötve, folyóba bocsátják, s erre a vackokból kibútt rákok a húst csipkedve megfogatnak (Usz.)

Rácskotol, rácskál: rágszál

Ragymatol, ragymat, ratymat: ügyetlenül rakosgat. *Ne ragymass annyit, te!*

Rajtója: lajtortja, létra (Usz.)

Rakosás: rakodás, pakolás, helyzetetés. *Rakasgatás. Rakolódás*

Ránkodik: ráng, randul. *Ne ijegess, mert úgy megránkodom belé, hogy elesem.*

Ránkor: elfojtott harag (cinemintye)

Ránkorodik: borzad — rosssz falattól

Rapcson, rapcsont: repcsen

Rátotta: laposan süttött pánkó. Ami tojásból készül: *tojás rátott*

Rëa: reá v. rá; *rëik (Hsz.), rëok (Usz.):* reájok. — *Riám, riad, ria, riánk, riátok, riok (Cs.)*

Rëatanólni: rászokni

Rëabirik: reajut birtokul

Rëahuzintani, rëanyirinteni: rávágintani

Reamereszkedik: rágebbeszkedik, ráképed, ráképeszkedik

Rëaneszüdik: rávágnyik — ingerülten

Rëanyügülni: rákötöni magát nyügnék, bajnak; *rászegődik, rányügíti magát*

Rëaszemlélni: ráismerni — figyeléssel

Rëbédözni: ijedezni (Usz.)

Rebëncës: jeszke, ijedős

Rebërnye: a százados élőfáról mondják, mely régisége miatt megodvasulván, csak külkérgi maradtak: *nagy rebërnye fa*

Rëbzeni: sejteni — rémlőleg; *rëbzet:* révézet, rémlet

Recefcice: csipkeidomú cicoma nőknél s leányoknál (Usz.)

Reges: énekes — egyházi s népi népéyek alkalmával. Régi szó; itt-ott Udvarhelyszéken ma is hallható. Eljöttek a *regesek:* énekes fiúk, legények

Rejtőke: rejtékfiók

Reketés: rekedt hangú

Renyeködni, renyödni: tűnődve aggódni valami rossz miatt; *renyödi:* töprengő (Usz.)

Repdëncël v. repesgël: röpdös; *repingetni* — madárfiút

Repösöl: repes. *Repösölt a szíve;* s a kisgyermek, mikor az anyja felé terjeszti ki kis kezét, és emelgeti magát (Usz.)

- Repsedni, lerepsedni*: henyé módon ülni
Resta: rosta (Usz.)
Rétam, rétag, réta: rajtam, -ad, -a; *rétok* (Usz.), *rétik* (Homr.): rajtok
Reteszt mondott v. vetett a puska: nem sült el
Retyesz: nem magas, nem is karcú, sovány, hanem tömött tagokkal alkotott; *retyesz* gyermek, nő, marha
Révészetős: csúnya, illetlen magaviseletű; *révészet*: utálság (Usz.)
Rezelni: hazudni. *Félek rajta, hogy csak rezelsz.*
Rezes: a pálinka legeleje
Ricálni: tépni, ráncikálni — a hajál valakinek. *Ricálja a farrát* — a szolgáló mikor szítál (Usz.)
Ribanc: rongy. *Ribancos. Menj a ribancba. Ribirongyos*
Riggat: rikat, böget. A népet *megriggatja* p.o. a pap érzékeny beszédével
Rigófüty: a reszelt tésztaiban lévő darabka, melyet a nők ujjokkal a reszelő bal oldalához nyomitva formálnak
Rigojás v. rigoja-bolond: nyugtalan, házsártos férfi, s kivált nő; ijedős és nehezen szoktatható barmokról is mondják (Usz.)
Rimog: rimázkodólag sír
Ríp, siritt: nyomit, hatalmasan folytat, erősen rajta van. *Jól rípi. Rípjed, ne hadd! Ma jól pofon ríppentelek*: csaplak, rittyentelek. *Rípi* vagy *ropja* a táncot, aki ügyesen táncol
Rippadoz: idétlenül lármáz, visítva sikoltoz (Usz.)
Risszenteni: sebesen elszelni
Rityi — leány v. tyúk: olyant értenek alatta, minek lába kurta, s vastag teste van, v. amint mondani szokták: *testibe habarodott* (Usz.). *Rityi, ricsó* (Hsz.)
Rityolódó, rityálódó: gáncoskodó
Ritty: ostorcsattanás; *rittyeg*: csattog; *rittyenteni*: ostorral nagyot csattintani, pofon *rittyenteni* kézzel. *Rittyegteti magát*: táncolva egy helyben lógatja magát
Rizámodni: ha valaki hirtelen megijed némi nem vélt okból, s mintegy borzadás futja el tagjait, mondják: *megrizámodott. Megrizámodtak a lovak*: hirtelen megijedtek
Rivulni: ríni. *Annyit ne rivulj, te! Rióka*: síró gyerek
Robog: zuhanva dörög. *Robogós*: zuhanós
Rocskol, röcsköl v. rücsköl: összegyúrni papiroskötést stb.; *röcskölödni*: gyúródni, ettől: *röcsök*: redő, rögecs, innen: *röcskit kivenni*
Ródalni: rovólag vagdalni; így *rearódalni*: ráverni. *Ródaló fésze*
Rogy: gát robogója alatti mélység, p.o. *a rogyban fereszteni a lovakat* (Marosvásárhely)
Rogya: ragya (Hsz. és Usz.), *rotya* (Cs.).
Rogyog: ragyog
Rokkan: összébb ereszkedik. *Megrokkant a szénabugja, az asztag. Úgy elrokkantam vót*: álomba merültem volt
Rókon: rokon. *Az én rókonom.*
Róllam, -ad, -a, röllik (Hsz.), *riöllik* (Cs.)
Romázní: földbehajtót játszani — kurta hegyes gyakával
Rongya: minden mosónemű átalában, még a ma készült fejernemű is; *rongyás*: fejernemű-áruzó
Rostika: rongy, foszladék. *Rostollik, rostikázik*: foszladozik
Rosszrügy: rossz gyerek
Rököl: sír, nem szípigva, hanem szünetesen bögve. *Annyit ne rökölj!*
Rökönödik: rothadásosan eltorhul a fa. faedény stb.
Röstölő v. porzsoló: egyfülű csészecske
Röv, rövebb: rövid, rövidebb (Cs. és Usz. havasalján)

Ruhavásár, cérnavásár v. leányvásár: mikor a sokadalmi napok közvé vasárnap esik

Rözsnycice malom: kézimalom, és: kásatoró malom; pusztá építetlen malmot is mondanak így. — Román eredetű szó. (Usz.)

Rühölödni: súrlódni, fészkelődni, nyugtalanul valakin csüngen. *Még rühölődhetnél-é?*

S

Sájára — lépni, dolgozni: későre, lassan

Sajdul: sirül alattomban. *Mellém sajdula*

Salapi, salapoló: vmibe nagy sürgölődve járó, vmit megnyugvás nélkül untalan üző

Sandalogni: halk s lassú léptekkel v. sunnyogva menni az úton (Usz.). *Sandarolni* (Hsz.)

Sánta-arasz: előarasz

Sántos: csengettyű v. öntött pergő (Usz. felvidékén)

Sarangos: sarjángos, jövéses — fatörzs

Sárci: vékony, sovány, mint az agár

Sárig v. sárog: sárga

Sallat v. sollat: kényszerítve vallat, nyilatkozatra erőltet; zsarlat. *Ne sollass annyit!*

Sármányú: sármánkő

Sarvalás: összeeresztése rézsútosan két deszka szélének. *Sarvalatlan maradt.*

Sarvalt: gyalult — káposzta

Sáspis, sáspi: áspis. *Te sáspis teremtés!*

Sasulni, sassudni: elebbedni, lankadni

Sátoros-kert: előbb tövissel, azután feljül szalmával fődött, vesszőből font kert (Usz.), *Lészás kert* (Msz.)

Savanyó: savanyú

Savószemű: igen világos — kékszemű (Usz.)

Sebégni: sebesen beszélni

Sebést, sebtén v. sebtibe: sebesen

Sejmék: ingoványos, mocsáros hely, hová nem közeledhetni veszély nélkül (Usz.)

Sékóra húzni: kérdőre vonni

Sélét: serét, srét

Sémérédik: kékül — bőr, koszosulva, élesülve lesirül

Sëmmilëtteképpen: semmiképen

Sëmminëbe: semmiképp — se jó (Usz.)

Sërdítini: megserényítini; *ma bizony megserdítlek, ha még áomlyogsz.*

Sërége: seregély; *seregék:* seregélyek stb.

Sërés v. sëriús: serzett, sérültes — fonal

Sërkeleves: zsemlekása leves

Sërpëtél: szorgolódik, ratymat. *Sërpítél, sërpëtél*

Sërszik v. sëbzik: fölsértődik, sérődik (Hsz.). *Siérszik:* fáj (Hétf.)

Sërszik: sert kap, serülődik — cérna

Sétár: sajtár

Sied v. sijed: süllyed. *Siedj el!* (átkozódás.) *Siedjek el ebbe helybe, ha nem úgy van!*

Siffenteni: csisszenteni — lábával

Sifletni: elé s hátra vizslatni

Sijanni: sírni, visítни; *sianva:* riadva

Siját v. sëjét: saját (Usz.)

Sijátság: erdőtlen sima föld, rónaság (Usz.)

- Sikajos*: síkos — út
Sikitt v. *sikál*: simít — tapasztáskor
Sikkan: csuszsan
Sikkattyú: egy kis gép az osztovátában, amelybe helyezett csigákba a nyüstöt tartó kötelecskéket akasztják (Usz.)
Sikla: ló csuklója. *Körme siklája*: a csukló feletti két kis körme az állatnak
Sikótyú: az ekeágas orrát a tézsolával összefoglaló, két végén szeggel ellátott két darabka fa (Usz.)
Silák: gyengén pislogó tűz
Siláp: villáncs. *Silápol*: villáncsol v. csak csillámpol, csillámlik (Usz.)
Simojodik: simul, simulódik — hozzá. *Simojogni* v. *somojogni* v. *sompojogni*: hízelkedve járni körül
Simulni: takarodni. *Simulj innen!*
Sinkopál: sompordál, hízeleg
Simnyedeg, senyedeg: rüh. *Megsimnyedegesedett*.
Sipitt: sipánkodik, panaszol, p.o. a sugori fukar
Siránk: síró — gyermek v. öreg
Siringelni v. *siringeni* v. *siringőzni*: forogni, örvényezni. *Siringetni*: keringetni. *Siringő* v. *sirittő*: vízforgó, keringő, örvény
Siringézik v. *surungozik*: surrog — el a füle mellett
Siritt v. *seritt*: sűrög, forgolódik. *Sírítsd, Jankó! Sirítsd azt az ekét. Úgy megsírítlek egy fával.*
Sirülködik v. *sirülkőzik*: osonkodik, surrankodik — el, ki; innen: *körülsirülkődni*: körülötte sűrögni — simánkodva
Sisérég: p.o. a vasas kerék esős időben apró kövecses fővénynyel töltött úton mentében
Sivadoz: riadoz, rippadoz
Sivat: sívítózás. *Sivol*, *zsibol*: zsanál, cseveg. *A verebek összegyűlve sivolnak v. zsibolnak.*
Sod: kemence. *Tedd a sodba*: a kemence alá. *Sodláb*: kemen-celáb. *Sodódal*: tűzhely oldala, hol a tűz ég. *Olyan feteke, mind a sód ódala.* (Km.)
Sodros: pödrött, sodrottos; és: vízsodros
Sodrós: sodró erejű
Sóe: sógor, sú (Csángó)
Sohujt: sehol (Cs.). *Sohult* (Hsz.). *Suhutt* (Kfsz.)
Sójtani: ütni, sújtani. *Sójtós*: súlyos ütésű
Sokadozni: zsanálni. *Ne sokadozzatok annyit, hallgassatok!*
Sokszó v. *sokszé'*: sokszor (Usz.)
Sollani, follani: akárhogy összeforni, rosszul forni — törött csont v. letört oltóvány
Solló: sarló
Sompordi: nagy kunyorálva, sompolyogva kéregető. *Addig som-pordált rajtam, hogy csak odaadám.*
Sonyorog: sanyarog; *sonyorú*: sanyarú; *sonyorán*
Soros pálinka: erős pálinka, mert csak az ilyenek van *sora*, azaz: a pohárban felmenő gyöngye
Sork: sark. *Sorkantyú*. *Sorkolat kenyér* v. *sajt*: sarokról kerekítve szelt darab
Sorzik, sorodzik: gyöngyözik, a szeszes higadék
Sósi: sóska. *Lósósi*
Sovájos v. *suvádós* — homokoldal, iszap stb.
Sovállik: fejlik, sovárlódik — mogyoró v. dió a tokjából. *Sováljunk diót.*
Sudítani, megsudítani: megsajdítani. Mikor valaki fejszével vagy bottal az ütést nem találja, s az kezét megrúgja, megsajdítja; ezt az udvarhelyszéki így mondja: *megsudítja*, a hszéki: *meg-sújtja*.

Súgó: hol az egy bizonyos távolságig mélyebb s lassabban folyó víz oly helyre ér, hol a kövek szinte kitűnnek a fenékről s átgázolhatni lábbal; vízzuhatag, vízsekély. *Menj keresztül a súgón.*

Subarc: sovány, halmokon levő megkörösült parlag; aszú roncsolékos puszta erdei hely

Suhogó v. *súgó:* jelent kopasz v. elkülönített dolgot. *Tiszta csupa suhogó vízzel él; súgó* v. *suhogó szalma-* v. *kórival = kórival tartja a marhát.*

Suhoncár: karcsú, magas termetű ifjú (Usz.)

Súj: süly. *A súj egyen meg!*

Sújlik: súlylik = nehezedik

Sullódik: súrlódik. *Hezza sullódott.*

Sunyi: magát meghúzni, lelapulni. *A nyúl megsunyta magát.*

Sunyász: alattomos, sunyi. *Sunnyaszkodni*

Supákolni: páholni

Supál: megver, megkefél. *Supátol*

Suppogató: cséplő

Surdé v. *surgyé:* derékalj helyett használt szalmaszák; *dusza* (Usz.)

Surintani: sikkasztani. *Egy forintom vót, s azt is elsurította.*

Surran-furran: illan-villan, hókusz-pókusz módra

Suttanni: suhanni, sudámlani. *Meg se suttant a csizmája, úgy ment át a hídon.*

Sutu: kemence alja. *Bújj bé a sutuba* v. *sutba* (Homr.). Hszéken: *a pest alá.* Uszéken: *a góc alá*

Suvadj meg: gebedj, dögölj meg. *Suvadjon:* egymásra menjen; pl. *hadd suvadjon az a munka.*

Suválni: diót zöld héjából kibontani (Homr.)

Suvasztani: sújtani — föbe

Süfüte: sok készülődés, kefélődés. *Süfütölni* v. *sifitelni:* súrolni, kefélni, cseszegni

Süllen, megsüllen: a tűzhöz visszatett megkevert puliszka. *Sül-lenteni:* szelet eresztetni — hang nélkül. *Deák südő sidlentő* (gúnymondattal a tanulókra). *Süllög:* süledez, p.o. a víz, mikor a forrás előtt némi sűrös-forma hangot ad az üstben

Sürülködik: férkezik (Cs.)

Sütkölni v. *sütköreszni:* sütni untalan

Sütkörelni: verőfényen süttetni magát

Süsüte: süsőség = susogás

SZ

Szacskálni v. *szakicsálni:* szétaprálni. *Szacskába váglok!*

Szád: nyilat, p.o. fazék, barlang, haju, kemence száda

Szádokfa: hársfa, melynek héjából tavasszal kürtöt csinálnak

Sza, sze, p.o.: *fusssza, teddsze. Szag, szeg: fussszag,* ritkábban

Szaggami: halálózaskor harangozni külön-külön a harangokkal

Szaj: vékony jég, első fagy a vízen. *Szajlik:* heged a fagyni kezdő víz. *Bészajzik:* béjegyedzik vékonyan

Szájbeli ökörnek mondják sok helyen a hojleszt

Szájko: szájas, tátott szájú

Szaka: kerék falából, abroncsrovásból kitört darabka. *Szakát vetett kerék* v. *abroncs. Szakája lett a disznónak* — az ínye szélén, ajakán

Szakadat: szünet, p.o. *nincs szakadatja. Szünetszakadatlan itt regnál rajtam ez a gyermek.*

- Szakadék*: legkarcsúbb hosszú darázs faj. *Megmarra a szakadék.*
- Szabadkozók*: fáradság v. betegeskedés által elgyengül, fogyogat
- Szakáj* v. *szaka*: rovaték az abronconson. *Vágj szakát neki.*
- Szálka*: elvékonyult. *Be szálka tested van. Ugyan szálka ember.*
- Szalvalni*: szaladni, hornyolni
- Szállalódik*: késlelődvé — dolgozik
- Szánasság*: szánnal való járás, kereskedés, mint: szekeresség.
- Elment szánasságra.* (Uisz. felv.)
- Száríka*: babó, suba
- Szármalódik*: származik. *Nem rég szármalódott falunkba,* mondják az újonnan települtről (Uisz.)
- Szédēt-vēdēt*: rendetlenül szerzett. *Szēdō*: áruszedő — nyereszkeség végett. *Rongyszēdō*
- Szēgēje*: zugoly, kis kamara
- Szēget*: sziget, vízkanyarodásnál v. határszēlnél való tērszeglet
- Szēgrejáró*: kikapó, kicsapongó. A gazda *szēgrejárócska*: kórhely. Az asszony *szēgrejáró* v. *jó táncú*: férjén kívül más ember fián is kapó
- Szejke*: nehéz italú, bűdös forrásvíz. *Szejkes* — hely v. víz: salétromos, timsós forrás
- Szēkētő-szēm*: p.o. *egy szēkētő-szemet sem hagyott*
- Szēkláb*: lūgzóláb, lūgzócseber kecskéje
- Szējēs* v. *szējjes*: széles. *Szējjeszattjába*: széle mentire végig
- Szēlēndők* v. *szōlēndők*: szilindek (U.)
- Szellēgēl*: lebeg
- Szellēdik*: szellōzōdik
- Szēmēcsēlni*: szemet ellegetni — malac; és ember is a fōtt baborsó- stb. szemeket
- Szēmērcsēgēs*: szemercses; *szēmērgōs-szēmlekēs*: fővényszemekkel eltelt, bérakott tárgy, ú.m. fēnkő, fővenykő, többnemű ércanyagó
- Szēmērcsēl*: szemerkél, szemenként szedeget v. válogatva eszik (Hsz.). *Szēmōrkēl* (Uisz.)
- Szēmērgēgni*: buzogni — felgyōngyōzve, pl. borvíz v. szejke
- Szēmērike* v. *szēmērike fenyő*: borsfenyő. *Szēmērketúrō*: fenyőmagos tūrō
- Szemet*: szemét. *Szemet ember*
- Szēmēlētire*: mintha szemlēlné. *Szēmēlēdre kōzeledett hezsa*: mintha ismerné
- Szēmōk*: nagyszemű, fekete szemhéjú. *Szēmōk*: szarvasmarha neve
- Szēmuncia*: elment minden szēmunciástól = úgy elment, hogy egy magva sem maradt (Uisz.). (Román származású szó.) *Szēlemunca* (Hsz.)
- Szēn* v. *szēny*: szín. *Halálszēnyt vātott.* (Uisz.)
- Szēn-szāpora fonás*: a falusi leányoknál így menyen végbe: ha egy házba összegyūlve több fonóleány van, kivesznek a tūzból egy izzó tūzet [szēnet] s teszik a tūz elejibe. Elkezdi a legidősebb leány, nyūjt egyet, s rendre mindegyik; ezután esmét az idős kettőt, s rendre mindegyik, s így tovább hármát, négyet stb., s amelyik leány nyūjtása alatt az izzó szēn elhalt, annak büntetésül a szeretejét ki kell kiáltani, a kisebbeknek pedig a szék alatt átalbúni.
- Szēnētálni, esszeszēnetálni*: tukmálni
- Szēntēni, mēgszēntēni*: megsejteni. — *Mēgszēntettem*: megsejtetem a dolog tūtkát. *Mēgszēntette* a tolvaj, hogy nyomozōdni kezdtek utána
- Szēpōgetni*: pl. sertést *mēgszēpōgetni* = meghizlalni (Uisz.)

- Szép szerént v. jó szerént:* szép szerével
Szélet: matat portékák közt, zeklet, szeleskedik
Szērētēn-szējjel v. szertēden-szerte: szertesztét (Hsz.). *Szērētōn-szējjel* (Usz.). *Szērtibe:* szanasztét
Szēribe futó: bika alá való (Usz.)
Szērit téve: szerit ejtve
Szērnyű: szörnű
Szēsžlōdik: gerjedež
Szēsžpētēlni v. szēpētēlni v. szēsžpētēlōdni: rakosgatni — motyókat, nagy készülődéssel tenni vmit
Szētēm v. uszékiesen szōtōm: morzsa, szemer. *Egy szētēmnyi* sár, por
Szīdd ki az arrodot: fúdd ki
Szīgonyos: szikányos, záklás szélű — kenyér, mely bele és fe-neke között nyomult, tippant vagy szalonnásan sült
Szīk: szék, pl. tojás *szīkja;* a káposzta szīkját inkább *cikának* nevezik, az oldalcikákat *cirának* híjják
Szilakolni: aprálni — szēt szilakba vagdalni; *szilánkodik v. szilánkozik:* aprul, vékonyul — el. *Sziláncsolni v. szilángolni:* szēt-fosztani szilokba
Szilánkos: szíjas — fa
Szilányodni: vékonyodni, silányodni
Szilimány, szilimák: szikár, hitvány, vékony; élhetlen
Szilony: hasogatott apró porongy vessző, mivel az abroncsot összekötik (Usz.)
Szimirkál: matat, keresgél, pl. a tyúk a szemétdombon
Szimmantani: büzőlinteni. *Egyet rajta szimmantott. Szimman-tom, hát olyan büdös, hogy —*
Szīnalj v. szīn: kocsiszín, fészter, árnyék, árnyékalja
Szīnkóci: ibolya
Szīnteg, szīntég: szīnte
Szīnül: szīnleg, ürügyösen — tenni; és: *szīnre (szényire v. szénire),* nem fonákul ölteni
Szīnültig, szīnyártig: szīnig tele — tölteni (Usz.)
Szīp: szív, mar. A *ganár* — hím lúd — *megszīp.*
Szīpirtyó: elaggott vén, szīpa (Usz.)
Szīringozik: preckelődik, parisztozik — víz, lezuhanáskor
Szīrkotálni: bizgetni, bolygatni — tüzet
Szīváj szīkáj: szīvós, ragadós
Szīvalkodik: szīkkad, keményülni kezd — a sár
Szōdara, szōfia beszéd: találmány, költött, gyártott hírbeszéd
Szodé: mohón evő, kapzsi, kapdáncsi. *Ugyan nagy szodésággal* vagy el. *Ne egyél oly szodén v. szodé módra. Szodéskodik* fejér-nép körül
Szokatlankodik: tapasztalatlankodik, féretlenkedik, vadaskodik
Szokotál: számít. *Felszokotálom,* mennyi kell érte
Szomóján: panaszhangon, szomorán
Szonnyadni: konnyadni — fű szárazsággkor
Szonnyulni, szonnyú: szomjulni, szomjú. *Szonnyan vótam egész nap.*
Szopacsol: szopogál
Szorogni: vmivel sietni
Szorong: szorítófa (Usz.)
Szortyos: szīpókás, szīpogó, taknyos
Szōm: szem. *Mind egy szōmlō-szōmig v. szōmōtlō-szōmig meg-ōszi a cserōsnyét. Szōmtō' szōmbe:* szemtől szembe (Kfsz.)
Szōmérem-szō: szemérmet sértő szō (Usz.)
Szōnye: hamuszín szōrű bárány, mely sem fekete, sem fehér
Szōrős füge: egres, köszméte
Szōrre-szōrre: felváltólag (Usz.)

Szöszpök: a fonó asszonyok, hogy nyálok gyűljön, egy kevés összecombolyított szörszálat a szájokban csombolygatnak.

Szulák: fű neve, és: fulánk. A méh a kezembe eresztette a szulákját

Szulfű: fű, mellyel sötétvöröset festenek

Szunyál: szunnyákol. *Szunyi:* aluszékony, szunyáta, szunyita

Szupojkó v. *szupujkó:* tojásdadon hegyesülő, karcsúan elvékonyuló. *Szupujkó betűköt vet.*

Szuráta: leány-ját v. drusza (Uszéken ritkán)

Szuzma, szuzmota, szuzimuszi: aluszékony munka, mely közben a munkás, mint álom közben: *szuzmotol, szuzmotolódik. Ne szuzmotálj!*

Szöszmet v. *szöszmöte:* giz-gaz fonal v. szöszhulladék. *Szöszmötölődik:* álmosan alig kél fel, alig halad dolgával

Szötemény: szövet, kelme

Szöttes: szöttnemű, háziszótt. *Szövül:* szövődik — le (Hétf.)

Szürkönyet v. *alkonyat:* szürkület

Szürmölni: szürcsölni

Szürönkél: vékonyan csorog, csoronkál, csoronkázik, vékonyan szűröget

Szürü: szérü

Szüsözgni: szivárkozni szüsözgő hanggal

Szűvell: szeret. *Sohasem tudám azt az embert szűvelleni. Szűvesztés:* bátortalankodás; ellenében: *szűnyerés*

T

Tacskó: poronty, kölyök

Tácsó, tátombák: tátottszájú, együgyű. *Tácsog:* szájtátva báméskodik, ámolyog

Tagbaszakadt: teljes idomos termetű

Táhát: tehát (Usz.)

Tajak, tajk: hitvány, tatar, tojmák, elromlott, elitult-fitult.

Megtajkolni, megtatarozni: valaminek hiányait kiigazítani. *Eltajkult* a kézmű-eszköz. *Ne fogd azt a lapátot olyan tajk módra!*

Tajdok: hitvány, tatar

Tákos: ták-ember, haszontalan, erélytelen — a *tákról* véve, mely jelent csizma- v. bocskortalpbélést, szakadt bőrdarabot. *Nem leszek senki tákja. Tákszer:* tatar portéka

Takulni: takarodni — el, szem elől; innen: *takulj!:* lódulj, takarodj!

Talabor: kis vállú-forma fa, melyet kerékkötő lánc helyett lejtőkön a kerék fala alá helyeznek, hogy megkíméljék azt a koráni elvásától

Tálás: pohárszék, edénytartó

Támbálódik, támbáskodik: kapaszkodik, hogy felálljon, nagy nehezen tesz vmit. *Feltámbáskodott a beteg.*

Templom, taplom, teplom, támpolony: templom. *Menyek a támpolomba.* (Usz., Hétf.)

Tanál: pászol. *Jól tanál neki. Jól egybetanálnak.* Jelenti ezt is: megtörténhetik: *el tanálja veszteni*

Tanól: tanul. *Tanóló* gyermek

Tanórkapu: vetéskapu a falvak végén; mondják *porgolác-kapunak* is

Tantalogni, tantogni: mélézva, bandalogva járkalni. *Tantali:* mélézva magát-felejtő

Tanyitt: tanít

- Tapota*: elé s hátra járás-kelés — házban. *Tapotálni*
Tapsifüles: így nevezik némelyek a nyúlát Csíkbán
Tarack: vassalak (Torockó)
Taré: taraj. *Kakastaré*
Tarhudt: torhadt — széna
Tariskó: kis tarisnya
Tartozatlanul: tartózkodás nélkül. *Ha megharagítasz, tartozatlanul agyonütlek!*
Táss: társ
Tataló: teljes ügyefogyott
Tatar ember: akinek kezén minden elromlik, v. aki ferde bánású, rossz erkölcsű. *Tatar szerszám*: rossz eszköz
Tátó, tátondi: tátogó, gyáva, táté, tácsó
Tavaszfél: tavasz táján
Távó'ról: távolról (Usz.)
Té: tej; *tékút*: tejkút; *vertté*: vert tej
Tébojói: tébolygó, tébolyodott
Tehén: tehén
Tejesleg: teljességgel
Tekerés: tekervényes — beszédű, lelkű. *Tekeres-facsaros*
Tekervény: madár neve (Usz. és Hsz.)
Teli: teletölt. *Teli van suvadt magyaróval*: büszke semmire (Km.). *Telenesteli*: csordultig
Télliget: teddegél, s így: *elleget, velleget*
Téltúl: imígy-amúgy, imitt-amott. *Téltúlozni*: téltúl tenni — imígy-amúgy
Temhetetlen: teméntelen. *Temhetetlen sok marhája van.*
Tömléc: tömlőc (Hsz.). *Tömléc* (Usz.)
Temonda: költött hír, hazugságnak elébbadása s elébbadója; innen: *temondálni*. *Temondafészek*: pletyka
Témpe, tērpe: törpe
Tempó, timpó: fogás
Ténfērég: féntereg
Teped: vmibe beléragad, belémarad, tapad
Tépég: úgy mozog, hogy a dolgának nincs láttatja. *Tipég-topog, mind a tojó réce.*
Tépélák: ügyetlen, rossznövésű, és: *kapcabocskor*. *Látszik, hogy tavaszodik, met az úton elbánták a tepélákat.*
Tépéldni: forgódni
Tepesz: tapasz. *Annyi a virág ezen a fán, mind a tepesz.* (Usz.)
Tepe-tupa: ügyetlen járású
Tepsedni: tespedni, szétnyúlni. *Tepsen*: úgy eltepsent, mind a béka
Tépzelődik: ugyan *tepezlődik* = szorgosan rakja magára öltönyeit
Térdépél, térdépél v. térgyépél: térdel
Téréfa: tréfa (Kfsz.)
Tereperél, tereturál: értelem nélkül mindent összebeszél
Terítettik: terjegeti magát; innen: *leterítettik*: földre heveredik.
Térönget: téreget (Kfsz.)
Térül-férül: térül-fordul
Testkötése: testalkat; innen: *jó kötésű teste* vagyon. *Jó kötésű marha*
Tetin: agyba — ütni. *Ma tetén sújtak.*
Tetéz véka. *Tetéz* = *tetézett vékát* kapnak a cséplők.
Tetős-teteje: éppen a *tetős-tetejibe* állott.
Tibjédik v. tébojodik, tibjég: bódul — tyúk stb.

Tidó: mécses, egy száraz vékony meggyújtott nyírfából v. pozdorjából (Erdv.)

Tilibógyi: ügyetlen, feleszü

Timény: tömjén

Tincselni: tincsként szedegetni; kendert tincselni (Hsz.). *Tincselődni:* sanyarán dolgozni (Usz.)

Tincs-föld: kis hasáb föld

Tinó-binó: apró marha

Tinótorty: gomba neme

Tiponyó, tipos, tippadt: tippanos, téstádad, pl. a kenyér, ha nincs tökéletesen megsülve s kevésbé ragadósan, csirizesen marad; mondják a sárról is. *Tiponyodik:* téstásul

Tiria: terjék, mákony. *A gyermek, ha nem alszik, adj neki tiriát!*

Tó: tova. *Állj tó, menj tó.* (Torockó)

Tojadék: vízturadék, zákány csomag. *Tojni:* tolni, taszítani

Tollázni, megtollászni: megtépni, megverni

Tolló: tarló; *tollózni:* tarlózni, böngészni

Tongyó, tonyhó: tunya, rest, hanyag fejeznép

Tonya: kis kövér fejeznép, és: tócsa, állóvíz (Erdv.)

Topiciskál v. tapicskál — sárban v. szárazon is

Topol, topocol: tapos, potyol

Topócsos v. topótyos: tapadozott

Topp: *egy toppot sem menyek* = egy tapodtat sem

Torbékol, toborékol: bugyborékol — pipe a vízben

Torha, torhonyó v. torhány: torhadt; *torhány ember:* tunya.

Torha fa: lágy anyagú

Tornác: tornác (Usz.)

Torty: buggyanós része a bőre szabott ruhának; *tortyos* nadrág. *Eltortyosodott:* elhagyta, elhanyagolta magát. *Tortyan:* buggyan — vízbe göbbögtetett vászon. *Tortyollik:* bugyoglik; *tortyong:* tátong — örvény. *Tirtyeg-tortyog,* mint a vén ember; *torty ember*

Tótlant: pléhből való bolti kolomp a marhák nyakán (Usz.)

Tótrépa: árticsóka, csicsókarépa (Msz.)

Tovonnat, tovonnét: tova onnét. *Tova:* mintegy, körülbelül.

Tova húsz-huszonötöt kapott a fenekire.

Többég: többé

Többesleg: ami nincs egyesleg

Többünnet, többüve, többünt: több helyről, több helyre, több helyt

Töcsek v. tökencs: törpe, csökevész — ember

Töcsköl: döböcsköl

Tőérő: tűnyi értékű, pl. *egy tőérőt se lopott.*

Tőked: akad, fűrődik — hegyével belé; innen: *tőkeszt; tőkedez.*

Belétőkedeni: kötőlődni vkibe

Töksi: tökfilkó, buksi

Tőleg: tövinél fogva, alaposan

Tőmés: folyóvíz által a partjain álló élőfák gyökerei közé gyúródott ágbogak alatti mélység. *A tőmésben lakik a hal.*

Tömböl v. dömböl v. dömszöl: töm, gyúr

Töngör: tenger (Usz.)

Töngörög: höngörög, gurul (Usz.)

Töngöj: tengely (Usz.)

Töp: köp. *Létöpte*

Töpöri: összeszáradt testű

Töpröndi: töprenkedő

Törmélék: gabonaroncsalék, törek

Törmölni: morzsolni, eddegelni. *Törmölk:* úti pogácsa

Törnyös: túros fejű, és: semmirekellő

Törzselék: izék, száraz aprólék (l. törmelék)

Tőslég v. tövesleg: tövestül, tövével

Tősténtésén: a tősténtnek legrögtönibb értelme

Tőszül v. tőson: tövével együtt; *tős-tőből;* merő tövestől, egész töviből

Tőt-múlt: pl. azóta, bizonyos időköz után a tárgy elhallgatott, bizonyos ideig nem lendült. *Azóta tőt-múlt az idő, s egyszer aztán —*

Tőzölni: tüdzelni

Töveszteni: tövéből kifeszíteni

Tővös: répa (Homr.)

Trókis: pereszlen

Tudnivalóst: tudnivalóképpen

Tujántúl: túlján v. kelletin feljül (Usz.)

Tulu: tollú. *Tolv* nem jár, hanem jár *tolvat, tolvas, eltolvadott. Tolvat fosztottam:* tollút téptem

Tunya neki: kitelik tőle v. könnyű neki, számba sem veszi, nem is alítja. *Tunya a nagygazdának nagy asztagot rakni.*

Túrzik v. túrosodik — a seb. *Megtúrosodott* a ló háta, mert talám sokan ülték, s a közmondás szerint: *közös lónak túros a háta.*

Tusakolni v. tusolni — fegyvertussal, *tuskolni*

Tusz: zuvat, vita, és: hasonmása valaminek. *Tusszát* fizetem; *viisszatuszolom. Tuszolni:* zuvatolni, tudakozódni, pletykálni. Mondják még: *tusszogatni. Mind azt tusszogatják, hogy —*

Tügyes: a fejsze és hasítószeg éliről mondják, mikor hirtelen összeköszörülnek v. faragják, s emiatt az élin feljül mintegy martja marad — mondják a tü éliről is (Usz.)

Tündörögni: villogni

Tűr mellé!: amely ökör nem tűri, hogy a szarvát megfogják, hanem önkényt a járom mellé áll, annak szokták mondani, mikor be akarják fogni; átvitt értelemben a háborgó házasoknak is (Usz.)

Tűs: tövis, tüske (Torockó)

Tűszej: tűzhely (Usz.)

U, Ú

Ucsu: ocsú, gabona alja

Ucsuodik: ocsúdik

Uddég: úgy de. *Uddég hát az igaz?*

Udor, odor: csűrben búza- és takarmánytartó hely földtől fel a koszorúfaig. Ha istálló van a csűr alatt, az afeletti fedélüreg neve: pajta-féle

Ugri: fúrge kis ember

Ugyancsak?: úgy van-é hát?

Ugyanvalóst: ugyan valójában, még inkább; pl. ha valaki, *ő ugyanvalóst kitett magáért.*

Ungat: érthetetlenül nyünnyög magában, s nem felel tisztán a kérdésre (Usz.)

Unnyan: olyan; *innyen:* ilyen (Torockó)

Unszolkodik: kénytelenkedik

Unszolog v. unszorog: kényszerig

Urusság: orvosság. *Urusember:* orvos. *Marhaurusos, dühüurusos*

Usdi!: osonj, fuss!

Utaján, legutaján: utol, legutol

Utcabütü: utcavég

Útkelő: az a hely, melyre út nyílik. *Nagyút-átalkelőbe:* azon földek lábán, melyeket az országút derékba metsz

Útcsat: útcsap; pl. az a fogadó éppen útcsatjába esik (Homr.)

Utcaszöribe: házsorba az utcán végig

Utókelet: utóárú, vásár utolja

Utószédet: utóján szedett gyümölcs

Utózni: utoljára hagyni — ütést v. vitelt a kártyában

Út válamatja: válaszút torkolatja; az a tájék, hol az út elágaz

Uzsokál, uzsukál: kéreget, az embernek nyakán van = *regnál* — cigány alamizsnáért, gyermek a szülőinél vmiért alkalmatlankodik. *Annýt ne uzsukálj! Rajtam ne regnálj!*

Ü, Ű

Üdő: jelent esztendőt is, mint: *ezelőtt két üdövel. Az üdön:* az idén = ebben az évben

Ülemér: megült méreg állatok tögye dagadásában. *Üleméres juh*

Üvecs: kétéves fekete bárány (Cs.). *Kirlán* (Hsz.)

Űz: bűz, illat. *Űzőlni, megűzőlni:* virágot megszagolni. *Űzőldsze meg! Jó űzű a rózsza.*

Űzi az eszit: fitogtatja, ügyetlenkedik

V

Vackondozni v. vickándozni; így is: *vackondani, vickándani*

Vacogni: p.o. a tyúkok, ha róka v. görény zaklatja, és mikor a gyermeket vki csiklandva kacagtatja, olykor így intik: *Ne vacogd azt a gyermeket.*

Vacskolni v. vacskotolni: összenyomodni, pocsolni a leves gyümölcsöt

Vadaskodik: szokatlankodik

Vadka: haszontalan maradék a pálinkanagyoláskor

Vadolni: utána járni. *Ezt a leányt nemigen vadolják a legények.* (Usz.)

Vaëgy, vajegy: vagy-egy, néhány; *vaj egyszer:* néha. *Ne részeskedj örökké, vajegyszer a víz és megjárna. Vajhogy:* akárhogy; *vajmint:* akármint

Vajnok, vajnok: vakszeme embernek. *Dörzsöld meg itt a vajnokomot.*

Vakhoncsok: vakondok, és: vakondok túrása

Vakisa: fekete szemkörü fejr juh; innen mondják *vakisa-szeműnek* a kecske, bika, ökör, tehén, sőt nagy feketeszemű, szemöldökű, de fejbőrű embert is. *Szemők*

Vakjos: rövidlátó, vaksi. *Vaksipila:* ügyetlen, ki jó szemmel is rosszul lát

Vállaközös: széles vállú, vállas. *Vállfokon:* vállahegyén, válltón — ütni. *Vállintani:* vállat vonítani, és: vállal emelinteni

Vánszori: beteges

Vanyalittani: hirtelen készíteni vmit, pl. ha egy szegényebb gazda némi díbdáb kertelést készített, mondják: *vanyalított.* Így a gazdasszonyok is mondják: *egy kús vacsorát vanyalított.* (Usz.)

Vanyiga: gyáva, gyenge, mint a venyige

Vápakotyás v. vápahupás: hol dombos, hol gödrös változatoságú — helyek. *Hápahupás* is

Varizsálni, harizsálni, habargatni: tüzet szénszítóval megvájdozni, hogy jobban égjen; *elhabargatni*

Vasaló: téglázó vas; szabók téglázó vasa

Vaska, vaskó, vaska-kés: nyeletlen kés. *Pëndi kés* is

Vasmag v. *vasmat* v. *vasmati:* erős, köpcös. — *Vaskár* is

Vasszar: vas-salak

Vasszër: vasnemű

Vaszok: jelenti az állatok tanyáját, fekvő-, búvóhelyét, kutyák hálólhelyét (*vaszokot vájt:* ásott *magának* a szalma tövibe), a puska-vessző helyét, a hídlásgerenda odrát (fánc), mibe a hídlásfák végei belefeküsznek; szekérben lajtorjaáll fekvése helyét a párnafán; valamely szerelmes v. gonosztevő tartózkodási v. mulatóhelyét, szállását; innen: *vaszkába siet, belétalál* (illik) *a vaszkába, jól találja vaszkán magát. A nyulat vaszkán löni. Vaszkolni:* vaszkán igazítani — sertés

Vaszora: tehénnek nemi része

Vátahota: zuvat, szófia beszéd; és: kétes, bizonytalan. *Vátahota dolog:* kétséges eredményű

Vátig v. *váltig:* alkalmasint, jórészt, csaknem, szintén. *Vátig olyan:* nem éppen, de kevés híján akkora és olyan valami (Usz.)

Vát: vált és: hajlékony, pl. *jól vát* a hangja; *nem vát* a hangja: félhangon énekel; *ésszevátmak:* egy hangon énekelnek — és: ösz-szebeszélnek, egy húron pendülnek

Vátott: színehagyott, elszigorodott. *Milyen vátott vagy!*

Vé, vé, véd: vevé, vevém, vevéd; *vők:* vevők; *véték:* vevétek. *Így: té, tém, téd, tők, téték, ték:* tevém, tevéd, tevő, tevők stb. *Ténk:* tevének stb.

Végésleg: vég-számra. *Végeszakadatlan:* pl. mind tart végeszakadatlan, azaz: soha nem szakad vége. *Végeszakadtával* v. *végeszakadtán:* végeztén

Végrejárás: nyomozás. *A végirejárás végrejutás.*

Végyeskedik: közlekedik, társalkodik — hozzá nem valókkal

Vekkedöz: félve tart vmitől; erősen vágyik vmely birtok után

Vekkenni: úgy leesett, hogy *ugyan megvekkent*

Vencsén v. *vencserlő:* malomkerék módjára forduló, fonáltekerő kisdud gép

Vendégláb: lábpótló. *Vendégségfia, torfia:* nyalánkságul hozott édfalat

Venike: venyige

Véra: gyulladás a szarvasmarha és juh valamely tagján (Usz.)

Verittézik: verejteznek, verítékeznek

Verté: vert tej, vajavett savanyú tej

Veselkedni, vesejkedni: erőlködni

Vesd el magad: nosza szaladj, iramodj! *Úgy fuss, mind az elvetett karika.*

Vesdi, vess v. *vers:* verseny; pl. *vesdi, vesdibe* v. *verset futni* vkivel

Vességetés: hessegetés. *Érti a lúd a vességetést.* (Km.)

Vész: romba fekvő erdő, ciheres-bozótos hely; innen: *vészfa* v. *feküfa; így: málnavész*

Veszélés: csapóágatkötés apró vesszők- s cövekekből v. valamely birtok megvédéséül a folyó mosása ellen

Veszódi: türetlenkedő

Vesztég v. *vesztég. Ülj vesztég.* (Usz.)

Vesztig, vesztire erőlködni; *vesztin* v. *veszöbe* indul, jár. *Vesztibe kerestük:* mintha elveszett volna

Vetekedés: elvetekedett — a seb; elvetemült — ember; elháromlott — marha, portéka

Vémi: téveszteni, felejtteni. *Véti a tréfát:* nem fogja a tréfálózás

- Vetődségēs*: hányt-vetett sorsú, hányódó-vetődő
Vēt-ár: vét-ár; pl., *vett-árán* adni
Viccsan: marjul, csikkan
Viggatni: kedvre éleszteni fel, pl. játékra viggatni vkit
Vigyitt, vegyíti: társolog, együtt mulat (férfi és nő). *Nem akarok veled vigyítani. Vigyül*: vegyül (Cs.)
Vihorogni, vihogni: nevetőleg agyarogni, virroggni
Vikota: szóvita (Homr.). *Ne vikotálódjatok. Nem kell olyan nagy vikotát csinálni abból a dologból!* A házaspárok egymással *vikotálnak*.
Világló: égő mécs, forgács gyertya; ha valamit keresnek, szétv. kinéznek, pozdorját: *világlót* gyűjtnak
Villáncs: éji őrtűz; gyenge tűz; *villáncsol* a tűz- v. gyertya-világ: fel-fellobban
Villöget (Usz.), *villéget* (Hsz.): viddegel
Vin: vén; *vinyebb*: vénebb (Arsz.)
Virgat: gyermeket ríkat, boszont. *Miért virgatád meg?*
Virgó: két fél közti peres hely, melyet mindkét fél magáénak, tart (Usz.)
Virhuszik: böszül. *Virran*: bösszen reá. A sertés — mikor a kést érezte — *nagyot virrant*.
Virics: pálinka tisztáláskor az üst fenekén való maradék; úgy március vége felé furdalás által kifacsart édes leve a nyírfának
Virikkélni: virrasztani. *Fennvirikkélni* — éjjel
Virjad v. *virnyad*: virrad
Virnyó v. *viskó*: hurubánál s kalibánál valamivel előbb való, s közönséges lakóhelynél csekélyebb házikó (Usz.)
Virrogás: viszongás, zajos élbeállás
Viszkolódik v. *vaszkolódik*: fészkelődik
Viszkota: szeméthely, elhevert szemét; így: *vaszkota*, ugyanaz értelmű
Visszáros: visszás, tekeres, facsaros, pl. *visszáros* fa, mely nehezen és nem egyenesen hasad (Usz.)
Visszálni: újra eljárattani — beretvéval. *Visszánóz*: viszonoz
Visztér: elsilányult képű
Vityálódni, vikotálni: élces szóváltásokba vegyülni, kötölődve vitázni; legénkedni. *Ne vityálódj velem*.
Vonittóra, vonittósan: nem bogra, hanem egy vonittással oldhatólag — kötni.
Vos: vas; *vosol*: vasal (Arsz.)
Vőfē: vőfély
Vüselni: viselni (Usz.)

Z

- Zabtoács*: vízzel megforrasztott zabliszt, miből a kizsi készül (Usz.)
Záhol: üz, kerget; *elzáholta* a farkas a juhnyáját
Zajlik: jeged, fagyni kezd a víz
Zakota: sok mindenféle rendetlenül összehányt bútor egy háznál. *Zakotolni*: a bútorokat s más eszközöket hányás-vetéssel döntögetve zajt, zörejt csinálni. *A kamara teli van zakotával*. Innen: *zakota ember*: ki mindig láb alatt van
Zakotás: hszéki nagyon használt nyári étel, disznóhússal főzve, sok saláta, tárkony, petrezselem, hagymaszár, és kevés csombordal, tojással és tejföllel felelesztve

Zándori, zándor ember: minden semmiséggért ingerkedő, civódó, háborgó. *Zándorodik:* haragra lobban, mordul. *Esszezándorodtak:* összevesztek. *Zándorog:* háborgó, veszekedik

Zángor: mészárszék (Hétf.)

Zavara: kertcsinálásra használt nagy hasábfák (Usz.)

Zelletség v. zelhetség: nemzetség, atyafiság, hozzátartozók

Zene-zuna, zenge-zunga: zaj, szózaj. *Zengezungástól:* minden portékástól

Zërög: zörög. *Mëgzërgetëm a csontodat.*

Zig-zug v. zege-zuga: szik-szák, és: sok hányódó portéka, szak-szina

Zinár: romlott erkölcsű, rossz ember. A gonoszság legfőbb értékét fejezik ki pedig Uszéken, midőn vkinek ezt mondják: *átal-halál!* a rosszban megátalkodott, más embert mintegy átszegző, gyilkoló szemmel néző, s ördögi gyűlölettel tekintő. (E különös alkotású mellékszó igazi értelmét csak most ismervén meg, nem éppen a maga helyére, ide szúrtam be.)

Zivar: zivatar (Usz.)

Zoána, zuána, zuhána, ziana: a faggyáért, zsírijáért kifőzött kövér kecskének megmaradott húsrésze. *Zuhanás hús.* *Mënyëk a zianára:* kifőző helyre

Zúgat: rebesget — hírt. *Erössen zúgatják,* hogy stb.

Zuhota: hurutás, náthahurut

Zunnog: zsi bongva dong — a méhek háborgatójuk körül, a kézből elhajtott hengergő lapos kő, vagy ostorhegybe — csapóra — kötve elhajtott kő

Zuvol, zuvatol: pletykál, szót hajt, zúgat hírt. *Zuvat:* utcahír, pletyka

Zurbolni, zurubolni, zuburolni: zavarni, gübülni — vizet

Zúcolni: összehúrolni, finyelni; innen: *összezúcolódik*

Zökken, zokkan: megrokkan, v. *rokol:* lejjebb száll, mégpedig esve. *Zökötés:* zökögös — út

Zöld külü: harkály neme

Zürmöl: szelesen havaz

Zs

Zsába v. píp: szárnyasok nyelvaja

Zsábojogni: nyavalyogni

Zsámba: sánta; *zsámbikal:* sántál; *zsámbás v. csámpás:* beteges; *zsámbálódik:* nyugtalankodik — fájdalom közt

Zsanál: sok ember, főleg nők, gyermekek összegyűlve s egymás szavára sem ügyelve, zajongva csevegnek, beszélnek

Zséje: három-négy darab deszkából v. tutajgerendából készült híd

Zsejp: hant, homp; innen: *zsejpellni:* hantolni, hompolni (Hétf.)

Zsëréb v. pászma a felmatollált fonalban: 20 ige, minden ige 3 szál, tehát *egy zseréb fonál* 60 szál

Zsibog, zsibég, zsibejég: sajog — az ütés helye, fájós seb

Zsillamat: zsírféle (Hsz.)

Zsitár: határpásztor (Kfsz.)

Zsömök v. zomok v. zsëmëk: zömök

Zsúpol: a kékékből csak félig csépli ki a szemet